

Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ

Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΗΣ*

(ca. 1490, Ἀδριανούπολη)

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥ κ.κ.

ΥΠΟ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ζ. ΣΟΦΙΑΝΟΥ, δ.φ.

Γ'

ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥ: ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ
ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΗ

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν κώδικα 512 τῆς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἀγίου Ὁρους
(φφ. 256r-270v).

cod. = codex Athous monasterii Iviron 512, saec. XVI

256r Τοῦ Μεγάλου Ῥήτορος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Μιχαήλ
τὸν κατὰ κόσμον Μαυροειδῆ λόγος ἐγκωμιαστικός.

Ἄλλη δ' ἄλλω πανήγυρις καὶ ἑορτὴ ἐπιτερηθῆς καὶ εὐφρόσυνος,
ἐμοὶ δ' ἄρα καὶ λίαν ἐπέραστος καὶ θυμῆρης τῶν τοῦ Χριστοῦ θείων
μαρτύρων μνήμη, καὶ μόνη ὡς εἰπεῖν ἐνθυμήσει ἀναπεμπαζομένη φιλή·
οὐχ ὅτι περὶ καὶ αἱ ἄλλαι τῶν ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἐπαίστοις
5 κατορθώμασι δίκην ἐκλαμπάντων πυρσοῦ ἑορταί τε καὶ πανηγύρεις οὐκ
ἀποδεκταὶ καὶ σεβάσμιοι, ἀλλ' ὅτι τούτων ἐκείναι λαμπρότεραι, ὅσον γε
ἀτέρων ὁ περὶ τῆς ἀληθείας ἀγών τε καὶ ζήλος ἔργω διαπυρρότερος. Ἡ
γὰρ μαρτυρικὴ προαίρεσις κἀν ἐκείνοις εὖροιτ' ἂν δυνάμει τὴν ποιό-
τητα ἴση. Οἷς δὲ δὴ ἀγωνιζομένοις περὶ αὐτῆς γε τῆς ψυχῆς ἐν μέσῳ
10 τοῦ σταδίου, καὶ προκειμένων μὲν χαρίτων τε καὶ δωρεῶν, προκειμέ-
νων δὲ τιμωρητικῶν ὀργάνων καὶ αὐτοῦ ξίφους γεγυμνωμένου καὶ δει-
νὸν ἀπειλοῦντος, θανάτου τε καὶ ζωῆς ζυγοστατουμένων, αἵρετός τε καὶ
ποθεινὸς κριθεῖη ὁ θάνατος ἀντὶ τῶν δωρεῶν καὶ χαρίτων ἐκείνων καὶ
256v τοῦ ἡδῶ τι καὶ χάριεν ἐπιλάμποντος ἡλίου | τοῦδε τοῦ κοσμικοῦ διὰ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 458 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

15 τὴν ὄντως ἀλήθειαν, τούτοις καὶ παρὰ Θεῶ, τῷ ἀδεκάστῳ κριτῇ καὶ ἀγωνοθέτῃ καὶ τῶν ἐπάθλων διανομεῖ, καὶ αἱ ἀμοιβαὶ δῆπου λαμπρότεραι, ἢ τε τάξις καὶ δόξα καὶ παρρησία ἀπαράμιλλος. Διόπερ τῶν τοιούτων καὶ μνήμη μόνη τὰς ἀπάντων εἴωθε πιστῶν καθηδύνειν ψυχὰς καὶ ἐναγάλλεσθαι ταύτῃ καὶ ἐμφαιδρύνεσθαι καὶ κροτεῖν.

20 Ὡς εἰς ἐστὶ καὶ ὁ νῦν ἡμῖν εἰς ὑπόθεσιν ἐγκωμίων προκείμενος Μιχαήλ, ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῆς τε καὶ στεφανίτης· Μιχαήλ, τῶν θείων μαρτύρων τὸ ἐγκαλλώπισμα, τῶν πιστῶν τὸ καύχημα, ὁ τῆς Ἐκκλησίας οὐρανομήκης πυρσὸς καὶ πύργος ἀσάλευτος καὶ θεμέλιος ἀρραγῆς καὶ ἀκλόνητος· Μιχαήλ, ὁ ἰσοστάσιος τῶν ἀγίων ἀγγέλων, οἷς

25 καὶ συνυμνητῆς τυγχάνει τῆς ἁγίας Τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει παντοκράτορος τῶν ὅλων Θεοῦ· Μιχαήλ, τῆς οἰκουμένης πάσης τὸ φαιδρὸν ἀγαλλίαμα, ἧς ὑπὲρ εἰρήνης πρεσβευτῆς ἐστὶν ἐν Θεῷ ἀκατάπαυστος. «Δίκαιοι γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν ἐστὶ», τὸ σολομώντειον ἔπος φησί· δικαίους δὲ κυρίως τοὺς μάρτυρας

30 δῆπου φησὶν, ἀνθ' ὧν τοὺς ἀντικειμένους τούτοις τυράννους παρεισάγει λέγοντας ἐν ἑαυτοῖς: «Καταδυναστεύσωμεν τὸν δίκαιον, μὴ φεισώμεθα

257r τῆς δσιότητος | αὐτοῦ» καὶ τὰ ἐξῆς.

Τούτῳ τοίνυν τῷ γενναίῳ καὶ δικαίῳ καὶ νομίμῳ τοῦ Κυρίου ἀθλητῇ τε καὶ μάρτυρι πατρὶς μὲν ἢ ἄνω κυρίως ἂν λεχθεῖη μητρό-

35 πολίς, ἀφ' ἧς ὡς ἐκ θεοῦ φέγγους λαμπηδῶν ἢ ψυχῇ ἐλθοῦσα καὶ τῇ ἐπιχθονίῳ ὕλῃ, ὡς ἔνυλον οὐσα εἶδος, ἀρρήτῳ φύσεως λόγῳ καὶ δεσμῶ συμπλεχθεῖσα καὶ οὐ τῇ ἐκ τοῦ συνθέτου ἀχλύϊ ἐπισκιασθεῖσα διὰ τὴν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα κίνησιν, δι' ὧν ἡ θεία προσγίνεται σύναρσις, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐξ οὗ αἰθίς ἀναντες καθαρῶς τὸ ἑαυτῆς ἀνατείνουσα ὄμμα,

40 τοῦ ἐκεῖσε θεοῦ φωτισμοῦ ἕσαι ἐφιεμένη ἦν καὶ ἀκορέστως εἶχε τῆς τοῦ πατρὸς τῶν φῶτων τυχεῖν ἐλλάμψεως, τῆς κρείττονός τε καὶ ἀλήκτου· οὐπερ δὴ τῇ χάριτι πηδαλιουχομένη κατηξίωται τὸ ἑαυτῆς ὀστρακῶδες περίβλημα αἵματι ἀποθέσθαι μαρτυρίου καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐπαναδραμεῖν πατρίδα καὶ τοῦ τῶν φῶτων πατρὸς ἀπολαβεῖν τρανῶς τῆς

45 ἀρρήτου καὶ γλυκείας μεθέξεώς τε καὶ ἐλλάμψεως. Αὕτη μὲν οὖν τῷ γενναίῳ ἢ πνευματικῇ ἐστία τε καὶ πατρίδι· θατέρῳ δὲ αὐτῷ, ἐν ᾗ τε ἔφν καὶ ἀνατέθραπται, ἢ προκαθεζομένη τυγχάνει τῶν ἐν Θοράκῃ ἀπασῶν πόλεων τε καὶ κωμῶν, ἢ τοῦ Ἀδριανοῦ φημι, ἦτις καὶ Ὁρροστίας ἐκ παλαιοῦ λέγεται· πόλις αὕτη τῶν ἐνδόξων καὶ ὀνομαστῶν, τῆς μὲν

257v βασιλίδος τῶν πόλεων, τῆς Κωνσταντίνου λέγω, τὰ δευτερεῖα, τῶν δ'

28-29 Sol. 5,15-16

31-32 Sol. 2,10-11

51 ἐφεξῆς ἀπασῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Δύσεως ἔχουσα τὰ πρωτεῖα. Αὕτη τοίνυν ἀγαθοῖς παντοίοις ἐνθάλλουσα καὶ κομῶσα, οἰκείους τε καὶ τοῖς τῶν πέριξ ὡς πανδοχεῖον οὖσα καὶ τὸ καθ' αὐτὴν περιφανῆς, περιφανεστέρα γε ἔτι καὶ ἐκδηλοτέρα ἀνὰ πᾶσαν γέγονε τὴν οἰκουμένην, τοιοῦτον ἀνα-
55 δοῦσα θρέμμα καλόν τε καὶ ἔνδοξον καὶ τοιοῦτον πλουτήσασα πολιοῦχον ὡς τοῖς περὶ Θεὸν θείους μεγαλομάρτυσιν ἐμπρέποντα, σὺν παρρησίᾳ ὅτι πολλῇ καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἐν γῆ πιστῶν πάντων συνεξαίτου-
μενον.

Γεννῆτορες δὲ αὐτῶ, ὁ μὲν πατὴρ ἐξ αὐτῆς Ὁρεσιάδος
60 εἶλκε τὸ γένος, ἡ δὲ μήτηρ τῆς περιφανοῦς τῷ ὄντι Πελοποννήσου βλα-
στός ἐκπέφυκεν. Ἄμφω ἐξ εὐγενῶν καὶ ἐνδόξων, εὐγενέστεροί τε καὶ ἐνδοξότεροι τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπεικῶς γεγονότες τῇ πρὸς τὸν μέγαν τόνδε φυσικῇ ἀγχιστεία τε καὶ ἐγγύτητι, εὐσεβεία δὲ δὴ τῇ κατὰ Θεὸν καὶ τῇ πρὸς τοὺς πέλας συμπαθεία τε καὶ στοργῇ συζῶντες καὶ ἀπλῶς
65 τῇ πρὸς πάντας καλοκαγαθία φαιδρῶς ἐπιλάμποντες, πλούτῳ τε καὶ δόξῃ καὶ τῇ ἄλλῃ τοῦ βίου εὐδαιμονία τῶν ἄλλων ἀπάντων προὔχοντες, ἔσπενδον καὶ τῇ πρὸς τοὺς πένητας καὶ ἐνδεεῖς φιλοικτίρμοι προκορῖσει
258r τὸν θεῖον | ἔλεον ἐπισπάσασθαι καὶ γνωστοὶ κὰν τῷ Θεῷ γενέσθαι καὶ τῇ παντοκρατορικῇ δεξιᾷ πρὸς ὄρμον τὰ κατ' αὐτοὺς οἰακισθῆναι
70 σωτήριον. Τοιούτων οὖν ἐκφνεῖς ὁ τοῦ Κυρίου θειότατος μάρτυς γονέων, ἐμφερῆ λίαν ἔσχε τὴν πρὸς αὐτοὺς εἰκόνα τῆς ἀρετῆς ἧτινι κατὰ βραχὺ χειραγωγούμενος, δεξιῶς πάνυ πρὸς τὴν τῆς ἀρετῆς ἀνήλθεν ἀκόροπλιν ὡς θεορίππῳ τινὶ ἄρματι τῷ οἰκείῳ αἵματι ἐπιβάς καὶ πρὸς τὸν πρῶτον τῆς ἀληθείας ἀνελθὼν μάρτυρα, τὸν μεσίτην τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός καὶ
75 ἀνθρώπων γεγονότα Χριστὸν τὸν Κύριον· ἀλλ' ὁ περὶ τούτου γε τῶς ἀναμεινάτω λόγος, ἐν τῷ οἰκείῳ ῥηθησόμενος τόπῳ.

Τὴν παιδικὴν τοίνυν διαμείβων ἡλικίαν εἰς διδασκάλου φοιτᾶν ὑπὸ τῶν γονέων παρεσκευάσθη, τὰ ἱερά δηλαδὴ ἐκπαιδεύεσθαι γράμματα, ἐξ ὧν τὸ ἱκανὸν ἀναλεξάμενος καὶ τὰ πρὸς εὐσέβειαν στηριχθεὶς,
80 φρόνημά τε καὶ ἦθος καὶ λόγον, δηλὸς ἦν ὁποῖος ἔμελλεν ἔσσεσθαι, τὰ τε εἰς Θεὸν καὶ ἀνθρώπους σεβάσμιος δηλονότι.

Καὶ γοῦν εἰς ἄνδρας τὴν ἡλικίαν ἦγοντι, τίς λόγος ἐφίκοιτ' ἂν παραστῆσαι τὰ προσυπάρξαντά γε αὐτῷ ἀγαθὰ; Τὸ σταθηρὸν τοῦ φρονήματος, τὸ πρακτικὸν ἐν πᾶσι καὶ εὐδιέγερτον, τὸ κοινωνικόν, τὸ
85 χάριεν, τὸ εὐμετάδοτον καὶ εὐπρόσιτον, τὸ ἐν τοῖς ἐξ ἄλλοδαπῆς ἀφι-

51 supra verbum ἔχουσα scriptum est ἀχοῦσα in cod. 60 Πελοποννήσου cod.
64 συζόντες cod. 73 θεορίππῳ τινι cod. 85 χάριεν cod: cf. supra v. 14, et in Acolouth. v. 269 // ἐξάλλοδαπῆς cod.

258ν κνουμένοις γῆς ἐέντευκτόν τε | καὶ ξενοδοχικόν, τὸ ἐν τοῖς συγγενέσι
 τε καὶ γνωστοῖς καὶ αὐτόχθοσι ὀμιλ(ητ)ικόν καὶ ἡσύχιον. Ἄλλὰ ταῦτά
 γε καὶ τούτων ἔτι πολλῶ πλείω αὐτῶ δὴ προσεπεγένετο· ὑπάρξαντι
 ὡς εἰπεῖν καθ' αὐτὸν καὶ τῶν γονέων ἀποδιαστάντι, ὑπ' αὐτῶν τοιγα-
 90 ροῦν γυναικὶ συζυγεῖς νομίμως, ἦτις ἐξ εὐγενῶν καὶ φιλοθέων γεννη-
 τόρων οὖσα, φιλόθεος τῶ ὄντι καὶ ἡγιασμένη ὑπῆρχε ψυχῇ, πᾶσαν καὶ
 παντοίαν ἀρετῆς ἐργασίαν ἔργω καὶ λόγῳ ἐνδεικνυμένη σφόδρα γε. εἰς
 ἅπαν εἶδος τοῦ πρακτικοῦ ἀναπέφυκεν ἀγαθοῦ. Τί μὲν οὐ λέγων, τί δ'
 οὐ πράττων, ἅπερ οὐ μόνον εἰς τὴν τοῦ θείου ἀνῆκε τιμῆν, ἀλλὰ καὶ εἰς
 95 σύστασιν τῆς ἐν ἧ δῆπου κατῴκει πολιτείας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων
 πιστῶν; Οὐ μόνον δὲ οὗτος, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ θεόθεν αὐτῶ δωρηθεῖσα
 σύζυγος, ἐν πᾶσιν ὁμογνωμονοῦσα καὶ συνεργοῦσα, ἔσπευδε μάλιστα,
 ἐφ' οἷς τὸ θεῖον ἐξιλεοῦται καὶ θεραπεύεται, μὴ ἂν αὐτοῦ τὸ σύνολον
 ἀπολιμπάνεσθαι. Ὅθεν ἐν τε ταῖς τῶν ἀγίων τελεταῖς καὶ παηγύρεσιν
 100 ἴσοι τὴν γνώμην ἦσαν καὶ τὸν θεοφιλῆ ζῆλόν τε καὶ σκοπόν, κἂν ταῖς
 τῶν πενήτων καὶ ὄρφανῶν καὶ πτωχῶν, χηρῶν τε καὶ ξένων ἐπικουρίαις,
 κἂν ταῖς τῶν αἰχμαλώτων ἐξωνήσεσι τε καὶ ἐλευθερίαις. Ἐντεῦθεν δὴ
 αὐτοὺς καὶ ὁ παντάναξ Θεὸς καὶ τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς πλοῦτῳ τε καὶ
 259r τῇ τοῦ βίου ἄλλῃ λαμπρότητι | κατεκόσμησε καὶ παῖδας αὐτοῖς ἐδώ-
 105 ρήσατο καλοὺς τε καὶ ἀγαθοὺς καὶ τοὺς τῶν τεκόντων τύπους ἐν πᾶσι
 προσφυῶς περ σφύζοντας. Ἀμέλει τοι καὶ καθ' εἰρμόν ἐν παντοίᾳ γ' εὐ-
 δαιμονία τῇ θείᾳ ἐπικουρίᾳ ἄνωθεν τοῦ ἰστίου τῆς κοσμικῆς νηὸς πε-
 ρουγομένον τῶ γενναίῳ, εἰς λῆξιν ἀείμηστον αὐτῶ ἢ σύζυγος ἔφθασεν.
 Καὶ αὕτη μὲν εἰς τὴν ἐκείσε ἀπαίρει φωτεινοτάτην κατάπαυ-
 110 σιν, πολλὴν τῆς ἀρετῆς συνεπαγομένη τὸν ὄλβον, ἐνθα τῶν ἐνταυθοῖ κα-
 μάτων καὶ ἀγαθῶν ἔργων παρὰ Θεῶ κομμεῖται τὰ γέρα. Ὁ δὲ τρισόλβιος
 οὗτος τὰ μὲν πρὸς ὄσιαν αὐτῆς καλῶς ὑπουργήσας, πολλὰ ὑπὲρ τῆς
 ψυχῆς αὐτῆς τοῖς πένησι διένειμε χρήματα· τὰ δὲ πρὸς τοὺς παῖδας, ὡς
 115 χρεῶν ἦν αὐτῶ, διευθετήσας, τοὺς μὲν αὐτῶν εἰς γάμον ἐξέδωκε, τοὺς
 δὲ οὐπω τὴν τοιαύτην φθάσαντας ἡλικίαν θεοφιλῶς περιφρουρῶν ἐξε-
 παίδευεν· ἅτε τῶν ἡμῖν ἀντικαθισταμένων ἐκ διαμέτρου εἰς τὴν περὶ
 Θεοῦ ἔννοιαν κύκλῳ περιούτων, καὶ τίνα ὑφαρπάσαι τε καὶ ὑποποιή-
 σασθαι τῇ σφετέρᾳ δόξῃ πᾶσι τρόποις μηχανωμένων. Ἦν δὲ δὴ αὐτοῖς
 120 δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ τοιαύτῃ οὔσι πολιτεία καὶ τοῖς παν-

87 ὀμιλ<ητ>ικόν nos: ὀμιλικόν cod. 89 καθ' αὐτὸ cod. 89-90 τοιγαροῦν super-
 scriptum 90 συζυγεῖς: debbat esse συνεζύγη 91 τῶ ὄντι: τῶντι cod.
 93 ἀναπέφυκεν superscriptum 106 καθ' εἰρμόν: καθειρμόν cod. 108 πε-
 ρουγομένῳ cod. 118 μηχανωμένων cod.

- ταχόθεν ἐκεῖσε προσφοιτῶσι παριδέξιος ἅμα καὶ ἀγγλίνους ἐπιτάροθος.
 259ν | Ἐντεῦθεν οὖν διάδηλος εἰς πάντα τὰ τοῦ κόσμου σχεδὸν γέ-
 γονε μέρη, πᾶσι τε τιμώμενος, καὶ αὐτοῖς τοῖς κρατοῦσιν, τοῦτο μὲν αἰ-
 δέσιμος διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικὴν σύνεσιν, ἐν ἣ ἅσαν καὶ παν-
 125 τοίαν ἔργω καὶ λόγῳ πρὸς αὐτοὺς ταπεινώσιν δεικνύων ἦν, τοῦτο δὲ
 καὶ φθονούμενος διὰ τὰ ἐνόητα αὐτῷ ἀγαθὰ, χριστιανῶ γε ὄντι, καὶ τὸ
 ἐπίδοσιν ἐπὶ πλούτῳ λαμβάνειν καθ' ἐκάστην ὡς εἰπεῖν τὴν ἡμέραν καὶ
 μηδενὸς δεῖσθαι, ὧν ἄνθρωποι χρῆζουσι εἰς τὸ βιοῦν λαμπρῶς τε καὶ
 πολυτελῶς. Διὰ τοι τοῦτο ἦν ἰδεῖν καθ' ἐκάστην τῷ πτωχῷ αὐτοῦ παρα-
 130 καθημένους ὄρφανούς τε καὶ χήρας καὶ ἐκ διαφόρων χώρων ἐπήλυδας
 προσαιφιγμένους καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἐπικουρίας τε
 καὶ συνδρομῆς χρῆζοντας· τοὺς μὲν πλείους τῆς σφῶν δυνάμεως φόρους
 ἀπαιτούμενους, τοὺς δὲ ὑφ' ἐτέρων ἀδικουμένους, καὶ ἄλλους μὲν συ-
 κοφαντία τινὶ ἐφελκομένους, ἐτέρους δὲ χρεῶν ἀπαιτήσιν παρὰ τὸ
 135 δέον κατοδυνωμένους. Ὁ δὲ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γινόμενος ἦν, ἢ ἐκά-
 στω κατὰ τὸ δυνατὸν χεῖρα βοηθείας ὀρέξειε. Τοῖς τῶν πιστῶν δὲ περὶ
 τὸ ἴδιον σέβας κινδυνεύουσι παρὰ τῶν ἔξω καὶ συκοφαντίας καθυπο-
 βαλλομένοις, ἢ ἐντεῦθεν παρελκυσθῶσι τῆς ἀληθείας, τοσοῦτον διά-
 260ν πυρος ἐπαρωγὸς ἦν, ὡς πολλοὺς μὲν ἀνασώσασθαι θεία | συνάρσει τοῦ
 140 τοιοῦτου κινδύνου, πολλοὺς δὲ πρὸς τὸ μαρτύριον ὑπαλείφαι, οὓς ἄρα
 τῶν τυράννων οὐκ ἠδυνήθη ἀπολυτρώσασθαι. Ἐνθεν τοι καὶ ἡ τοῦ θείου
 αὐτῷ μαρτυρίου προνοία θεία κατεσκευάσθη ὁδὸς καὶ ἡ πρὸς τὸν τῶν
 ὄλων Θεὸν ἄνοδος τε καὶ παρρησία.
 Φεραῖος γάρ τις εἰς τὴν Ἀδριανοῦ φοιτήσας, σφετέρας γε χρεῖας
 145 ἔνεκεν, συνδιάγων ἦν τοῖς ἐκεῖσε πιστοῖς καὶ τοῖς θυραίοις ὡς εἰπεῖν,
 κρηδέμν' ἄττα καὶ ἑανὸς πιπράσκων, καὶ αὐτὰ ἑαυτῷ ἀντωνούμενος
 χρειώδῃ. Ἐν μιᾷ οὖν οὗτος τῶν ἡμερῶν συνδιαλεγόμενος τῶν τῆς Ἄγαρ
 τινί, πράσεώς τις τῶν τοιούτων ἔνεκα, διεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς δῆθεν
 πρὸς τὴν αὐτοῦ θρησκείαν ἐξυβρικός. Καταβοῶντος οὖν τούτου καὶ
 150 τὴν βλασφημίαν ἐπιμαρτυροῦμένου, οἱ τῆς ὁμοίας τῷ τοιοῦτω κεραμείας
 ἐπιδραμόντες περιέσχον αὐτὸν δὴ τὸν χριστιανόν, καὶ χεῖρας αὐτῷ ἐπι-
 βαλόντες οὐδόλως ἀνιέναι ἠνέσχοντο, μέχρις οὗ ἔλκοντες τῷ δικαστῇ
 παρέστησαν. Ἐνταῦθα δὲ θροῦν παρὰ τῷ δικαστῇ οὐκ ὀλίγον ἀνήγειραν,
 τῶν μὲν κολακαίαις ἐπιχειρούντων πρὸς τὴν ἰδίαν δήπου μεθέλκειν θρη-
 155 σκείαν, τῶν δὲ ἀπειλαῖς.

127 καθεκάστην cod.   130 ἐπίλυδας cod.   135 κατοδυνωμένους cod.,
 146 ἄττα cod. || ἑανὸς cod.   149 τὴν αὐτοῦ cod.   150 κεραμίαις cod.

Δραμών τις τῶν πιστῶν τῷ μεγάλῳ τῷδε τοῦ Χριστοῦ μάρτυρι
 Μιχαὴλ διασαφεῖ πάντα· ὡς νέηλός τις τῶν χριστιανῶν οὕτω παρὰ
 260 τῶν τυράννων συκοφαντηθεῖη καὶ κρατηθεῖη | καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀνάρπα-
 στος γεγονώς τῷ δικαστῇ παρασταίη καὶ τὸν τῆς ψυχῆς κινδυνεύων τυγ-
 160 χάνοι ὀλισθὼν ὑποστῆναι. Ὁ δὲ ταῦτ' ἀκροκῶς καὶ ζήλω κινηθεὶς θείῳ,
 ἢ ποδῶν εἶχε, πρὸς τὸν δικαστὴν ἀφικνεῖται, γνωστός δὲ ὢν αὐτῷ καὶ
 ουνήθης πρὸς ἐκλύτρωσιν κοινολογεῖται τάνθρωπον. Τοῦ δὲ δικαστοῦ
 ἐκ τοῦ προσάντους πρὸς τὸ εὐθύ τε καὶ ὀμαλὸν μεταβαλόντος καὶ βραχύ
 τι τοῖς τοῦ ἀγίου ὑπενδόντος λόγοις, ἐξέρχεται τοῦ δικαστηρίου ὁ μέγας
 165 συνεπαγόμενος ἐλπίδα περὶ τοῦ ἀνθρώπου χρηστήν.

Ἐξερχομένῳ δὲ προσυπαντᾷ κατ' ὄψιν βαῖνον αὐτῷ πλῆθος τῶν
 τῆς Ἄγαρ πολύ, οἵτινες ἀκριβῶς ἐπιγνόντες αὐτὸν ἐκέισε γενόμενον,
 εἰς τὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ψυχικοῦ ἐκλυτρώσασθαι θανάτου καὶ τῶν σφῶν
 αὐτῶν ἀπαλλάξαι χειρῶν, εἰωθότα γε ἴσως τοῦτο αἰεὶ καὶ ἐν πᾶσι σὺν
 170 προθυμίᾳ ποιεῖν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τά τε βουλεύματα αὐτῶν
 καὶ ἐπιχειρήματα ἔωλα κατασκευάζειν διηλεκῶς καὶ εἰς τοῦναντίον
 ἐπιεικῶς μετατρέπειν, καὶ μανιωδῶς ἅμα καὶ φονικῶς ἐφορμήσαντες
 περιέσχον αὐτόν, καὶ («Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις»), Ἰουδαϊκῶς ὡς
 εἶπεῖν, ἐπεβόων αὐτῷ. Ἀμέλει τοι καὶ χειράς τῷ μακαρίῳ ἐπιβαλόντες
 261r | ἀναιδεῖς, οἱ μὲν ἐπληττον, οἱ δὲ εἶλκον τριχῶν τε καὶ παρειάς μὴ φει-
 176 δόμενοι, θηρίοις αἰμοβόροις ὅμοιοι κατεβόων δὲ καὶ αὐτοῦ (τοῦ) δι-
 καστοῦ, ὅτι περ ὄλωσ καὶ οὓς προσυπέσχεν αὐτῷ. Ἐνθεν τοι οὐδὲ πρὸς
 αὐτόν, ἀλλ' εὐθύ πρὸς τὴν εἰρκτὴν αὐτόν εἶλκον ἐμμανῶς, καὶ ἦν ἰδεῖν
 ξένον τι θέαμα καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἡμέρου φύσεως ἔκφυλον. Οἱ μὲν
 180 προῆγον σὺν κραυγῇ τὸν ἅγιον ἔλκοντες, οἱ δ' ἅμα προσεχῶς μετ' αὐ-
 τούς, οἱ δὲ παρείποντο, θροῦν ἀνεγείροντες ἀγρία εὐκρίτα θαλάσση.
 Εἶχε μὲν οὖν οὕτω τὸν μάρτυρα ἢ εἰρκτὴν. Τὸν δὲ, περὶ οὗ εἰς τὸν ἀγῶνα
 ὁ γενναῖος εἰσελήλυθε, ἐπιδραμὸν τὸ ῥηθὲν πλῆθος, ὡς αὐτοῖς βουλητὸν
 πεποιήκεσαν τυραννίδος ἀκατασχέτω χρησάμενοι βία.

185 Οἰκοῦντος δὴ τοίνυν τοῦ μάρτυρος τὴν εἰρκτὴν ὡς θάλαμόν
 τινα φωτεινὸν ἢ ἀνάκτορον λαμπρὸν τε καὶ ἔνδοξον, καὶ τὴν ψυχὴν ἐπεν-
 φραινομένου καὶ χαρὰν ἀνεκλάλητον ἔχοντος, ὅτι τε ὑπὲρ Χριστοῦ κα-
 θειρωθῆναι ἠξίωται καὶ ὅσον οὐπω τυχὸν τῷ ἰδίῳ βαπτισθῆσεται αἵματι,
 ὅπερ δευτέροις οὐ μολύνεται ῥύποις, ἔθος γὰρ φύσει τῇ λογικῇ πρόσεστι

159-160 τυγχάνει cod. 166 κατόψιν cod. 175 παρειάς: *debebat esse πα-
 ρειῶν* 176 τοῦ add. nos 187-188 καθειρωθῆναι: *καθ' εἰρωθῆναι* cod.

161 Herod. 6,116; 9,59

173 P̄s. 24(25),1; 85(86),4; 142(143),8

- 190 ψυχῆ, ὁπότε πη τοῦ θείου μετέχει φωτισμοῦ, αἰὶ ὄραν πρὸς τὸ ἄναντες
καὶ τοῦ ἄκρωσ ἐφίεσθαι ὀλικῶς ἀγαθοῦ, τοῦ πάντων δηλαδὴ Θεοῦ, καὶ
τοῦ πότε τοῦ σώματος ἀπαλλαγῆναι, τυχεῖν τῆς ἐφέσεως, ἐπαγαλλο-
261ν μένου δὴ, τοῦτο μὲν τοῖς ἀκμὴν συνέχουσιν ἑαυτὸν δεινοῖς | διὰ Χρι-
στοῦν τὸν Θεόν, τοῦτο δὲ ταῖς εἰς τὸ τέλειον ἀγαθὸν ἐλλίσιν ἐπτερωμέ-
195 νου καὶ τὰ τοῦ θείου Δαβὶδ ἐπάδοντος λόγια: «Κύριε, ὁ Θεός μου»,
λέγοντος, «ἐνταυθοῖ ἐπ' ἐλπίδι κατοικήσας με οἰκτεیرهσόν με καὶ εἰσά-
κουσον τῆς προσευχῆς μου καὶ μὴ ἐγκαταλίπης με, ὅτι οἱ ἐχθροί
μου εἶπον κακά μοι, πότε ἀποθανεῖται καὶ ἀπολείται τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
Διὸ δίκασον τοὺς ἀδικούντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμούντάς με,
200 ἐπιλαβοῦ ὄπλου καὶ θυρεοῦ καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειάν μου· ἀναστάν-
τες γάρ μοι μάρτυρες ἄδικοι, ἃ οὐκ ἐγίνωσκον ἠρώτων με· ἀνταπεδί-
δωσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου· ὁ
Θεός, παράνομοι ἐπανέστησαν ἐπ' ἐμὲ καὶ συναγωγὴ κραταιῶν ἐζή-
τησαν τὴν ψυχὴν μου καὶ οὐ προέθεντό σε ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ σύ, Κύριε,
205 ὁ Θεός μου, ἐπίβλεπον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με· δὸς τὸ κράτος σου τῷ
παιδί σου καὶ σώσον τὸν υἱὸν τῆς παιδείκης σου· ποιήσον μετ' ἐμοῦ ση-
μεῖον εἰς ἀγαθὸν καὶ ἰδέτωσαν οἱ μισοῦντές με καὶ ἀσχυνηθήτωσαν, ὅτι
σύ, Κύριε, ἐβοήθησάς με καὶ παρεκάλεσάς με».

- Ταῦτα τοῦ ἁγίου ἐν τῇ φρουρᾷ σὺν ψυχικῇ χαρμονῇ ἐξομολο-
210 γουμένου τῷ Θεῷ καὶ εὐχαριστοῦντος ψαλμικῶς, προσίασιν αὐτῷ τῶν
συνήθων τινές, ὧν οἱ μὲν, ὅσοι θεοφιλεῖ συζῶντες ἦσαν σκοπῶ, μακα-
262r ρίζοντες αὐτὸν | τῆς ἐνστάσεως, πρὸς τὸ μαρτύριον ὑπήλειφόν τε καὶ
τὴν τῶν δεινῶν ἔφοδον γενναίως φέρειν παρήνον· οἷς χαριεντιζόμενος ὁ
θεῖος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς ἄλλα τε πολλὰ κοινολογούμενος ἦν καὶ δὴ
215 καὶ εὐχαριστηρίους ἡμεῖβετο λόγοις προσεπαξιῶν αὐτοὺς καὶ τὴν ἀπὸ
Θεοῦ ἐπεύξασθαι αὐτῷ βοήθειάν τε καὶ δύναμιν πρὸς τὸν προκείμενον
τοῦ μαρτυρίου ἀγῶνα· οἱ δὲ ὑπούλως τε καὶ δολίως ὑπεισερχόμενοι
καὶ τᾶναντία ὑποτιθέμενοι συνώθον πлагίως πως γόνυ κάμψαι τῷ
Βάαλ ὡς εἰπεῖν, ἄλλους τε πολλοὺς εἰς παράδειγμα προβαλλόμενοι, καὶ
220 δὴ καὶ τῶν δοκούντων τινὰς τουτὶ πεπονηθότας· πρὸς οὓς ὁ θεῖος τοῦ
Χριστοῦ μάρτυς ἐν βλοσυρῷ τῷ ὄμματι ἀπεκρίνατο: «Ἀπόστητε ἀπ'
ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅτι τὰ τοῦ πονηροῦ φρονεῖτε ὁμοῦ

190 πη:πῆ cod.

197 ἐγκαταλείπης cod.

201-202 ἀνταπεδίδωσάν cod.

221 βλοσυρῷ cod.

197-198 Ps. 40 (41),6

199-200 Ps. 34 (35), 1-2

202 Ps. 108 (109), 5

203-208 Ps. 85 (86),14-17

221-222 Ps. 6,9; Matth. 7,23

- καὶ διδάσκετε· ἐγὼ γὰρ προθύμως θυσίαν θύσω Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου Ἰησοῦ Χριστῷ τοῦτο, ὅπερ περὶ κείμαι, σύνθετον, ὅ, εἰ καὶ μὴ νῦν, 225 ἀλλὰ πάντως φθαρήσεται ὡς γεννητόν. Διὰ τοῦτο μηκέτι πρὸς με τὰ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀνθρωποκτόνου διαβόλου προβάλλησθε δελήτια». Ταύτη τοι τοὺς ἐν τοιούτῳ προσερχομένους σχήματι ἀπεκρούετο.
- Εἰς δέ τις τῶν πάντων φιλίως προσκειμένων αὐτῷ καὶ συμφυλετῶν, προσελθὼν κατ' ἴδιαν, δεινοπάθειαν τὸ πρῶτον ἐνεδειξάτο ὅτι πολλήν 262ν τῇ δῆθεν ἐπισυμβάσει αὐτῷ ἀδίκῳ φρουρᾷ, | ἔπειτ' ἐπίδακρυς γενόμενος, («Ἐγὼ μὲν»), ἔφη, «ὦ βέλτιστε, ὡς ἐν τοῖς πρότερον εὐτυχήμασι 231 τοῖς σοῖς καὶ τῇ ἐπὶ πλοῦτῳ καὶ δόξῃ ἐπιδόσει τε καὶ λαμπρότητι ἐπεικῶς ἐτύγχανον εὐφραυνόμενος, οὕτως, ἴσθι, κὰν τοῖς νῦν δυστυχήμασι καὶ τῇ συνεχούσῃ φρουρᾷ καὶ τῷ ἐντεῦθεν ἐπικρεμαμένῳ σοι κινδύνῳ 235 ἀσχάλλω τε λίαν καὶ τὴν ψυχὴν διατερσαίνομαι. Διὸ ἤλθον συνδιασκηφόμενός σοι τὸ συμφέρον πανοικί τε καὶ τοῖς σοῖς φιλότατος· ἄγε δὴ, τοῖς μὲν χεῖλεσι πείσθητι καὶ συγκατάνευσσον τοῖς τοῦ δικαστοῦ λόγοις καὶ σχήματι ἀπαρησάμενος τὸ τῶν χριστιανῶν δόγμα γέ τε καὶ ἀληθεία ἐν τῷ κρυπτῷ χριστιανὸς ἔσο πάλιν. Καὶ οὕτω μὲν σαυτὸν τοῦ 240 κινδύνου ἐλευθερώσεις, ἅπαντα τὸν σὸν οἶκον καὶ τὸν ἐναποκείμενόν σοι πλοῦτον ἀμείωτον συντηρήσεις, τοὺς σοὺς δὲ φιλότατους καὶ ἡμᾶς τοὺς τὴν σὴν εἰσαεὶ καθορᾶν ἐπιποθοῦντας γλυκνυτάτην ὄψιν δακρῶν καὶ οἰμαγῶν ἀπαλλάξεις». Ταῦτα δὲ λέγων, δάκρυσιν αὐθις ἑαυτὸν κατέβρεχεν. Ὁ δὲ θαυμάσιος τῷ ὄντι καὶ μέγας τοῦ Χριστοῦ ἀθλη- 245 τῆς προσσχὼν ἀκλιῶς αὐτῷ καὶ ἀκριβῶς κατανοήσας ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐφθέγγετο τὰ τοιαῦτα ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀρχῆθεν ἀναφανείς βροτο- 263r κτόνος διάβολος, ὅστις, | τὸν ὄψιν ὑποδύς, δι' αὐτοῦ Ἐὖαν τε καὶ Ἀδὰμ, τοὺς γενάρχας, ἐξηπάτησέ τε καὶ τῆς θείας τρυφῆς τοῦ θεοτεύκτου ἔξωσε παραδείσου καὶ τῷ θανάτῳ κατακρίτους ἀπειργάσατο, ἔφη, 250 καθ' ἑαυτὸν μὲν πρότερον, ἅμα καὶ τῷ τύπῳ τοῦ θείου σταυροῦ ἑαυτὸν κατασφραγίζων: «Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατάν, Κύριον τὸν Θεόν μου προσκυνήσω καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσω»· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν ὄργανον ἀναφανέντα αὐτοῦ, καθάπερ τὸν λεχθέντα ἀκάθαρτον ὄψιν: «Νῦν ἔγνω ἐν ἀληθείᾳ, ὦ οὗτος, τοῦνομα προσειπῶν, ὡς σκεῦος ἀρχῆθεν 255 κατηρτισμένον εἰς ἀπώλειαν γεγονώς, οὐδὲ πάντῃ ἔργοις τε καὶ λόγοις τὸν ἐν σοὶ ὄλον εἰσοικισθέντα λεγεῶνα δεικνύειν καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν

226 προβάλλησθε cod.   229 κατιδίαν cod.   235 ἀσχάλλω cod.   244 τῷ ὄντι: τῶντι cod., cf. supra v. 91
245 προσσχὼν cod.   248 γενάρχας cod.
255 πάντῃ cod.

- ἱνατί, ὃ οὗτος, ἀγαπᾷς ματαιότητα καὶ ζητεῖς ψεῦδος διὰ παντός, ἐξ
οὔπερ τὴν παιδικὴν διήμενρας ἡλικίαν καὶ μέχρι γήρως ἐλαύνων ἤδη,
οὐδόλως εἰς συναίσθησιν μετανοίας ἤλθες, ἀλλ' αἰεὶ πρὸς τὸ κάταντες
260 ἀφορῶν, οἶκον ἑαυτὸν τῷ σατανᾷ ἐπιτήδειον ἀπετέλεσας, ὅς μοι νῦν
τοῖς σοῖς χεῖλεσι τὰ τῆς ἀπωλείας ὑποτίθεται ῥήματα; Ἄνάγησον
τοῖνν, ἀνάγησον καὶ τὸν θεῖον ἐγκαράξας τῷ σῶ προσώπῳ σταυρὸν
καὶ τὸν δεινὸν ἀπελάσας ἀπατεῶνα ὑπόσχεος μοι τοῖς λόγοις τὸ οὐδ.
263ν Ἡ θεοδίδακτος ἡμῶν αὐτῆ πίστις | καρδιά μὲν πιστεύεται εἰς δι-
265 καιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν, καθάπερ τῷ μεγάλῳ
δοκεῖ Παύλῳ. Τούτου δὴ οὕτως ἔχοντος, διατί ὑποκρυθῆσομαι τὴν
πίστιν; Ἴνα μὴ ἀποθάνω; Καὶ μὴν ἔδει σε τῷ νοῦ κατοπτεῦσαι, ὅτι
πᾶν γεννητὸν καὶ φθαρτὸν ἐστὶν ἀναγκαῖως. Ἴσως γε μέντοι πάντα
γεννητὰ καὶ τοῦ Θεοῦ τυγχάνει δημιουργήματα, ἀλλ' ἐστὶ κακὰ τούτων
270 τινὰ, ἅπερ τῇ δυνάμει καὶ χάριτι τοῦ δημιουργοῦ ἀφθαρτα τυγχάνει
καὶ τρόπον τινὰ αἰδία. Τουτὶ δέ, ὃ περικείμεθα σῶμα, καὶ μάλα ταχὺ
φθαρτὸν ἐστὶ καὶ δίκην διαρρέει ὀνειράτος καὶ οὐδεμίαν κατάστασιν
ἔχει· μάχην γὰρ ἐσαεὶ ἐν ἑαυτῷ περιφέρει, ὅπερ λόγος οὐσιώδης αὐτοῦ
τυγγά(νει) ὡς συνθέτου γε ὄντος. Καὶ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον καὶ αὖ τοῦμ-
275 παλιν θᾶπτον ὑπαλλαττόμενον, εἰς φθορὰν καταπᾶ παντελῆ, μόνη δὲ ἢ
ἐν αὐτῷ οὐσα καὶ κινουσα λογικὴ ψυχὴ ἀθάνατος ὑπάρχει καὶ ἀφθαρτος,
τῇ τοῦ δημιουργοῦ, ὡς εἴρηται, δυνάμει καὶ χάριτι. Τί οὖν φῆς; Προδώ-
σω τὴν ἀλήθειαν καὶ ψεύσομαι ἐνώπιον τοῦ αἰωνίου Θεοῦ καὶ τὴν ἀθά-
νατον ἀπολέσω ψυχὴν; Τίνος χάρις; Ἴνα μὴ τὸ φθαρτὸν φθαρείη; Καὶ
280 πῶς τοῦτο γὰρ πάνυ ἀδύνατον, πῶς γὰρ τὸ φθαρτὸν οὐ φθαρήσεται ἢ
τὸ σύνθετον οὐ διαλυθήσεται; Ἡ ἀρνήσει μὲν, λέγεις, τῆς ἀληθείας
264r πραγματεύεσθαι μῆκος ζωῆς; | Καὶ τίς μοι ἐγγνητῆς εἰς τοῦτο γέ-
νοιτ' ἂν ἀσφαλέςτατος; Ἐνδέχεται γὰρ συναποβαλεῖν με τῇ ἀληθείᾳ
καὶ τὸ ζῆν ἅμα, τῆς θείας ἐνταῦθα μηδὲλως ἐφησυχασάσης δίκης, ἢ, εἰ
285 καὶ τυχόν μοι τὸ θανεῖν προσέσται, τὸν οἶκον, μοὶ λέγεις, σὺν τῷ ἐνα-
ποκειμένῳ αὐτῷ πλούτῳ τοῖς ἡμετέροις καταλειφθῆναι παισὶν ἀμείωτον.
Ἄλλ' ἔγωγε γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου καὶ οὐδὲν τούτων
συνεπαγόμεν, ὃ δὲ Θεὸς καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν χορηγὸς τὸν χοῦν τὸν
τοιούτου, ὃν σὺ φῆς πλοῦτον, πλουσιοπαρόχως ἐδεδωρήκει σὺν ἄλλοις
290 ὅτι πλείστοις ἀγαθοῖς. Ἄν οὖν οἱ συκοφαντοῦντες νῦν με δυσμενεῖς

257 διαπαντός cod. 260 ἑαυτὸν: debebat esse σεαυτὸν 263 ἀπαταιῶνα cod.

266 ὑποκρυθῆσομαι cod. 286 πλοῦτον cod. 288 debebat esse συνεπηγόμεν.

- αὐτὸν διαρπάσωσιν, ἔστιν ἐν οὐρανοῖς ἐκεῖνος, ὃς ἀνθ' ἐνὸς ἑκατοντα-
πλασίω τοῖς ἑμοῖς παρέξει παισίν. Διὰ τοῦτο, πόρρω ἑαυτοῦ τὴν τοι-
αύτην θέμενος πλάγην καὶ τὸν ταύτης αἴτιον, τῶν τῆς ἀπονοίας ἀπόστη-
θι ῥημάτων καὶ τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον ἢ λέξειν ἢ διανοηθῆναι ὄλωσ
295 τολμήσης, ἀλλὰ μετανοήσας ἐπιδιόρθωσον σεαυτὸν, ἕν' ἐπιτύχης σω-
τηρίας». Ταῦτα καὶ πολλὰ ἕτερα ὁ τοῦ Χριστοῦ μέγιστος ἐπειπὼν μάρ-
τυς ἐνεὸν ὡς εἰπεῖν ἀπετέλεσε καὶ κατανύξεως ἅμα καὶ μετανοίας αὐτὸν
ἐνέπλησε, καὶ οὕτω συντετριμμένον ἀπέλυσε τῇ καρδίᾳ.
- 264ν | Ἔμενεν οὖν τοῦ λοιποῦ ὁ τοῦ Χριστοῦ θεῖος μάρτυς ἐν ἀγαλλιά-
300 σει οἰκῶν τὴν εἰρκτὴν καὶ τὸν νοῦν ταῖς χρησταῖς ἐλπίσιν ἔχων ἐπτε-
ρωμένον καὶ μετὰ τοῦ Δαβὶδ πρὸς Κύριον καθ' ἑκάστην λέγων: «Κύριε,
ἐδοκίμασάς με καὶ ἔγνωσ με· σὺ ἔγνωσ τὴν καθέδραν μου καὶ τὴν ἔργε-
σίν μου, σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμούς μου ἀπὸ μακρόθεν, σὺ ἐξιχνία-
σας καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς μου προεΐδες· ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροῖ μου
305 ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ἐπίφα-
νον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου· Κύριε, μὴ καταισχυρθεῖην,
ὅτι ἐπεκαλεσάμην σε, καὶ μὴ ἡμῖν ἀλλὰ τῷ ὀνόματί σου δὸς δόξαν,
μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς αὐτῶν. Σύντριψον οὖν τὰ
κράτη τῶν τόξων αὐτῶν καὶ σκέπασόν με ἐν ἀποκρύφῳ καταγίδος καὶ
310 ἀξιώσόν με δι' αἵματος μαρτυρίου, συναρίθμησον τοῖς ἁγίοις σου, ὅτι
εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν».
- Ἡμερῶν δὲ διελθουσῶν οὐκ ὀλίγων, ἐξάγει τῆς εἰρκτῆς τοῦτον
ὁ δικαστῆς εἰς ἐρώτησιν· ὃς δὴ καὶ παραστάντι ἐνατενίσας, πλείστου
περὶ αὐτὸν ὄντος ὄχλου τοῦ ἐκ τῆς ὁμοίας αὐτῷ κεραμείας, «Πείσθητί
315 μοι», ἔφησε, «προσφιλέστατέ μοι πάντων Μιχαήλ, καὶ τῇ ἡμετέρα
πρόσελθε θρησκείᾳ, ἀποστάς πίστεως, ἥπερ ματαιάζων συνέζης πρό-
265r τερον· | ἀλλὰ τοί γε, εἰ οὕτω ποιήσεις, μεγάλως δοξασθήσῃ. Οἶδα γὰρ
ἀκριβῶς, οἶδα ὅτι, τῷ κρατοῦντι γνώριμος ἄν, ὑπ' αὐτοῦ πολλαῖς δω-
ρεαῖς τε καὶ χάρισι κατακοσμηθήσῃ κὰν τῆδε τῇ καθ' ἡμᾶς λαμπροῦ
320 πολιτεία τὰ πρωτεία φέρειν ἀξιοθήσῃ. Ἔγωγε γὰρ καὶ πρότερον καὶ
νῦν σε διαπύρως φιλῶν οἰκτίζομαι καὶ τὰ σπλάγγνα σπαράσσομαι, ἐπ'
αὐταῖς ταῖς τοῦ ξυροῦ ἀκμαῖς καθορῶν, τῷ ἐκ τοῦ κρατοῦντος παρα-

292 ἑαυτοῦ: *debat esse seautō*297 ἐνεὸν *cod.*322 ξηροῦ *cod.*

301-304 Ps. 138 (139), 1-3

304-307 Ps. 30 (31), 16-18

308 Ps. 78 (79), 10

308-309 Ps. 75 (76), 4

309 Ps. 26 (27), 5; 80 (81), 8

πετηγότα δηλαδή κινδύνω, και προσόν μὲν τό τε τοῦ κινδύνου ἑαυτὸν
 λυτρώσασθαι και πολλῶν ἀπολαῦσαι τῶν δωρεῶν και χαρίτων, μηδόλως
 325 δ' ἐθέλειν ὑπέικειν, γνώμη σιδηρᾶ και ἀκαμπεῖ δήπου δεδεσμημένον.
 Ἄλλὰ τί σοι και τὸ πρεσβευόμενόν ἐστιν, ὅπερ καταλιπεῖν και πρὸς τὴν
 καθ' ἡμᾶς ὀρθὴν πίστιν μεταβαλεῖν δυσχεραίνεις; Ὅτι τε θεοὶ τρεῖς και
 ὅτι ὁ Θεὸς υἱὸν ἔχει και τοῦτον ἄνθρωπον γεγονότα, και πνεῦμα και
 ὅσα τούτοις παρόμοια μωραίνοντες ἀναπλάττετε; Ἄλλὰ τοῦθ' ὅλως
 330 οὐκ ἔστιν· εἷς γὰρ ἐστιν ὁ Θεὸς και πλήρ ἑαυτοῦ ἄλλος οὐκ ἔστι. Διὸ πεί-
 σθητί μοι, ὡς ἔφθην εἰπὼν, και πολλῶν ἀπολαύση τῶν ἀγαθῶν». Ταῦτα
 δὲ εἰπὼν και τῆς καθέδρας ἐξαναστάς, ἐναγκαλίζετο τε αὐτὸν ἐπεχειρεῖ
 265v και φιλήμασι σαίνειν ἠπειλεγτο, | ταῖς ὁμοίαις δὲ και τὸ περιεστὼς
 πλήθος ἐκέκρητο κολακείαις. Ὁ δὲ ἅγιος τῇ χειρὶ ἠρέμα πως τὸν δι-
 335 καστὴν ἀπώσάμενος και τῷ πλήθει σιγὴν κατασεύσας, «Μὴ ὑπονόει»,
 ἔφη, «ὡ δικαστὰ, θωπείαις ὑπαχθῆναί με τοιαύταις, αἷς νῦν ἐχρήσω, και
 τῆς θείας ὄντως ἀληθείας ἀπογενέσθαι, ἧ ἔγγεννηθεὶς τῷ βαπτίσματι
 ἐκ βρέφους ζῶ τε και ἐμπνέω και ὁμοῦ σχεδὸν πάσας ἐνδιημενιάμην
 340 ἄλλ' εἰ δυνατόν μυριάκις, κἂν ἡ φύσις τουτὶ πάμπαν ἀπαγορεύῃ. Ἐπεὶ
 δέ μοι τριθείαν προφέρεις και ὅσα γε κατέλεξας νῦν, σαφῶς τῆς ἀλη-
 θείας αὐτὸς ἀποπλανώμενος, ἄκουσον. Ἡμῖν τὸ προσκυνούμενον και
 σεβόμενον εἷς Θεὸς ἐστι παντοδύναμος και ποιητὴς οὐρανοῦ και γῆς
 και τῶν ἐτέρων ἀπασῶν δηλαδὴ φύσεων, και ἄλλος οὐκ ἔστι· πλήρ ὁ
 345 εἷς οὗτος Θεός, ὁ τῶν ὄρατῶν και ἀόρατων πάντων δημιουργός, οὐκ
 ἄνευ λόγου τυγχάνει ὢν. Πῶς γὰρ ἂν ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰς
 λογικὰς παραγωγὸν οὐσίας ἄλογος εἴη; Και ταῦτα τοῦ προφήτου δια-
 ρηθὴν λέγοντος Δαβίδ, ὃν ὑμεῖς σὺν τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἔχετε ὑπισχεῖ-
 σθε προφήταις: «Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν και τῷ
 266r πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ | δύναμις αὐτῶν». Λόγον οὖν
 351 ἔχων ὁ Θεός οὐ κατὰ τὸν ἡμέτερον και εἰς ἀέρα χεόμενον, ἀλλὰ ζῶντα
 αὐτὸν και ἐνυπόστατον ἔχει και τὸ πνεῦμα δὲ ἐνυπόστατον ὁμοίως·
 ἢ οὐκ ὄρας και αὐτὸν τὸν νοῦν, ὃς τὸν Θεὸν εἰκονίζει, ἐπεὶ και νοῦς ὁ Θεός
 λέγεται, τρία ὄντα και ἓν; Νοῦς γὰρ ἄνευ ἐνδιαθέτου λόγου οὐκ ἂν ποτε
 355 εἴη και πνεύματος, τοῦ τὸν λόγον πρὸς τὰ ἔξω ἐκφαντοροῦντος. Διὸ τρία
 και ἓν ἐν ἀληθείᾳ τὸν ἓνα τῇ οὐσίᾳ Θεὸν ὁμολογοῦμεν και ὅλη ψυχῇ
 και διανοίᾳ προσκυνοῦμεν και τοῖς ἄλλοις ἀνακεκαλυμμένῳ δογματί-

323 ἑαυτὸν: debabat esse σεαυτὸν

327 ὀρθὴν cod.

333 περιεστὼς cod.

357 ἀνακεκαλυμμένῳ cod.

ζομεν προσώπω. Τὰ τρία δὲ ταῦτα, τὸ μὲν ὀνομάζομεν Πατέρα, ὡς τὸν
 λόγον ἀπαθῶς γεννῶντα καὶ ἀδιῶς, τὸ δὲ Υἱόν, τὸ δὲ Πνεῦμα Ἅγιον
 360 μίαν δὲ οὐσίαν ἔχει ταῦτα καὶ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν καὶ εἰς Θεὸς ἐν
 τρισὶν ὑποστάσεσιν ἐστὶ τε καὶ λέγεται. Ἔτι δὲ ὁμολογοῦμεν αὐτὸν
 τὸν Υἱὸν καὶ λόγον εὐδοκία τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργία τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
 ματος σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου καὶ θεοτόκου Μαρίας, καὶ
 Θεὸν ὄντα γενέσθαι ἐν ἀληθείᾳ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἄνθρωπον, ἕν'
 365 οὕτως ὄφθεις ὁ Υἱὸς καὶ λόγος φωτίση ἡμᾶς φωτὶ γνώσεως ἀληθοῦς,
 ὁμιλήσας ἡμῖν διὰ σαρκὸς ὡς ἐκ παραπετάσματος, καὶ ἐξάρη ἡμᾶς τῆς
 τοῦ διαβόλου πλάνης καὶ τυραννίδος. Καὶ τοῦτο δὲ προλαβὼν ὁ προφή-
 της αἰθῆς Δαβὶδ προηγόρευσε λέγων: (Ἄπέστειλε τὸν λόγον αὐτοῦ
 266v / καὶ ἰάσατο αὐτοὺς καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν),
 370 ἦτοι ἔλυτρώσατο καὶ ἐκάθηρε τὸν κόσμον ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
 Αὕτη ἡμῶν ἡ πίστις, ὑπὲρ ἧς μυρίους ὑποστῆναι θανάτους ἐτοιμῶς ἔχω,
 τῇ ἄνωθεν περιφρουρούμενος χάριτι. Ὅθεν μηκέτι αὐτὸς μάλιστα μα-
 ταιοπονῶν εἴης, ἐπιχειρῶν με τῆς ὀρθῆς καὶ εὐθείας μετασαλεῦσαι ὁδοῦ,
 ἥτις πρὸς αὐτὸν ἀναρρέει τὸν ὄντως ὄντα Θεόν· ἀλλὰ γε ποιεῖ ὅ,τι ἂν
 375 σοι βουλητὸν τυγχάνοι).

Ταῦτα τοῦ δικαστοῦ ἀκηκόοτος τε καὶ καταπλαγέντος καί, ὡς
 σκηπτῶ τιμι προσπελάσαντος, τὰς τῆς συνειδήσεως ὄψεις ἀμαυρωθέντος
 καὶ διαφορομένου ὅ,τι ἂν δρῶη, οἱ πέριξ προσελθόντες, πλήθος δὲ ἦσαν
 οὗτοι οὐ φορητόν, κατασχεῖν ἐπεχείρουν τὸν ἅγιον βίᾳ καὶ αἰκίαις ὑπο-
 380 βαλεῖν, βεβουλευμένοι, εἰ μὴ ὑποκύνφει τῷ θελήματι αὐτῶν, εὐθὺς δια-
 χειρίσασθαι αὐτόν· δῆμον δὲ καὶ πυρὸς ὀρμῆ, ὕλης ὅτι πολλῆς τε
 καὶ ἐπιτηδείας ἐπιδραξαμένου, ἀκατάσχετος πάντως. Ὁ δὲ δικαστής,
 λόγοις τε ἄλλοις πολλοῖς σκωπτικοῖς πρὸς αὐτοὺς χρησάμενος καὶ δὴ
 καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος ἐπισείσας αὐτοῖς φόβον, μόλις τε τὴν αὐ-
 385 τῶν ἐπέσχεν ὀρμὴν καὶ τοὺς δημίους εἰς φυλακὴν ἀπαγαγεῖν τὸν ἅγιον
 ἀπαθῶς παρεσκεύασεν.

Ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τοίνυν τοῦ ἁγίου ὄντος, τὰ κατ' αὐτόν ὁ δι-
 267r καστής τῷ κρατοῦντι, ἐν τῇ τῶν πόλεων / βασιλίδι τηρικαυτὰ γε ὄντι, δι'
 οἰκείας ἀναφέρει γραφῆς, πρὸς ἀκρίβειαν ἅπαντα διεξιούσης, τὴν τε ἐν-
 390 στασιν αὐτοῦ καὶ παρηγοσίαν, καὶ ὅτι ἐλπίς τοῦ μεταβαλέσθαι αὐτόν οὐχ
 ὑπολέλειπται· κολακεῖαί τε γὰρ καὶ δωρεῶν ὑποσχέσεις, πρὸς δὲ καὶ

358 τὰ τρία δὲ ταῦτα:debebat esse τῶν τριῶν δὲ τούτων

391 προσδὲ cod.

361-363 Le. 21,13; Matth. 1,18-23; Lu. 1,34-35

368-369 Ps. 106 (107),20

371 Act. 21, 13

ἀπειλαὶ παντοῖαι, εἰς οὐδὲν τῆ τοῦ φρονήματος αὐτοῦ στερεότητι ἀποδείχεται.

Ταῦτ' ἀναμαθὼν ὁ κρατῶν, καὶ μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιλέκτων
 395 συνδιασκεψάμενος ὅτι τὸ ἀπρακτῆσαι τε καὶ αὐτοὺς ὑφ' ἐνός ἡττηθῆναι
 τοιοῦτου χριστιανοῦ μῶμον ἐπάγει τοῦτο καὶ αἰσχύνῃν οὐ τὴν τυχοῦσαν
 ἑαυτοῖς, δεῖν ὤετο καὶ ἔτι αὐτὸν ὑπαναγκάσαι, εἰ πως αὐτοῦ δυνηθεῖη
 περιγενέσθαι καὶ μὴ οὕτως εὐθὺς τοῦ ζῆν ἀπαλλάξαι. Διό, ἐπεὶπερ οὐκ
 ὀλίγον ἦδει ἔχοντα πλοῦτον, οὗ τῆ συλλογῆ ἐπεμόγησε δῆπου εἰς τὸ τοῖς
 400 παισὶ καταλεῖψαι, τοιαύτην τιὰ περὶ αὐτοῦ ἀπόφασιν ἐγγράφως ἐξήνευ-
 κε καὶ τῷ εἰρημένῳ ἀπέστειλε δικαστῆ. Ὡς, «*Εἴ γε Μαυροειδής*», οὕτω
 γὰρ ἐτύγχανε τοῦπικλῆν ὁ γενναῖος καλούμενος, «*μὴ πεισθεῖμ μου τῷ*
δόγματι, μὴδ' ἐξομοσάμενος τὸν Χριστὸν προσέλθοι τῆ ἡμετέρα θρη-
σκεία, τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτὸς ὑφ' ὑμῶν ξίφει ἀφαιρεθῆτω· ὁ δὲ προσὼν
 405 *αὐτῷ πλοῦτος πρὸς τὴν ἡμετέραν παραπεμφθῆτω ἀσφαλῶς ἐξουσίαν,*
 267*ν μὴδὲν τι τούτου τοῖς / παισὶν αὐτοῦ εἰς κληρονομίαν καταλειφθῆν*).
 Τουτὶ δὲ τὸ περὶ τοῦ πλοῦτου τῆ ἀποφάσει μάλα δεινῶς προσπαρενεί-
 ρατο, ἵνα τυχὸν αὐτὸν εἰς δειλίαν καὶ οἶκτον περὶ τῶν ἰδίων ἐνθεῖη παί-
 δων, μὴ ἂν αὐτοὺς τοῦ τε πλοῦτου καὶ τῆς τῶν ὑπαρχόντων περιου-
 410 σίας ἅμα καὶ τῆς ἑαυτοῦ παρουσίας ἐρήμους καταλιπεῖν ἐθελήσοι.

Τὸ δὲ εἰς τοῦναντίον αὐτῷ περιτέτραπται μάλιστα. Καὶ γὰρ τοῦ
 δικαστοῦ τὴν τοῦ κρατοῦντος δεξαμένου ἀπόφασιν καὶ ἅπαν τὸ σύμ-
 φυλον αὐτῷ συναγροχότος ἔθνος καὶ ἀναπτύξαντος, πρὸς δὲ καὶ τῷ
 ἀγίῳ ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ ὄντι διαμνησάντος, ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ ἀθλη-
 415 τῆς τε καὶ μάρτυς ἀναμαθὼν χαρμονῆς ἐνθέου ἐμπίπλεται καὶ πρὸς
 αἴνον καὶ εὐχαριστίαν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ διανίσταται, «*Εὐχαριστῶ σοι*»,
λέγων, «βασιλεῦ τῆς δόξης, ἀθάνατε Ἰησοῦ Χριστέ, ὅτι ἐπεῖδες ἐπὶ τὴν
ταπεινώσιν μου καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, ἀλλ' ἔσωσας
 420 *ἐκ τῶν ἀναγκῶν τὴν ψυχὴν μου. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας σου, ἀκου-*
 268*στὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις σου; Τοῖς τοῦ παρόντος με βίον λαμ-*
προῖς τε καὶ τερπνοῖς ἐκ νέου κατεκόσμησας, πλουσιοπάροχε δέσπο-
τα, ἀλλ' ἔγωγε ὁ ἀνάξιος καθ' ἐκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν οὐ διέ-
 268*λιπον προσκρούων πταίσμασιν ἀμυθήτοις τὴν ἔμφυτον καὶ ἄπειρον σὴν*
 425 *οὐκ ἐγκατέλιπες τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν εἰς διαφθοράν. Νῦν δὲ καὶ*

403 ἐξομοσάμενος cod.   410 ἐρημούς cod.   421 πλουσιπάροχε cod.

417-418 Lu. 1,48

418-419 Ps 30 (31), 8-9

419-420 Ps. 105 (106), 2

ἔτι ὑπέλαβές με καὶ οὐκ εὐφρανάς τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ' ἐμέ, ἀλλὰ πλεονάσας τὴν μεγαλωσύνην σου καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεσάς με καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς ἀνήγαγές με καὶ μετὰ δόξης προσελάβου με. Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς, Κύριε, ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπ' ἐμέ τὸ
430 ἔλεός σου, ὅπου καὶ μέχρι μοι συντήρησον τέλους, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν».

Ἦδη δὲ πρὸς τὰ τέλη ὄντι αὐτῷ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς τε καὶ εὐχαριστίας, ἐπέστη τις τῶν συνήθων καὶ τὴν τῆς ἀποφάσεως ἔννοιαν ἀρξάμενος διεξιέναι αὐτῷ δάκρυσι καταιονεῖτο καὶ τὸ ἄσθμα περιαι-
435 ρεῖτο, καὶ συνεχῶς ἐπασθμαίνων ἔμενεν οὕτω μηδὲν τι σαφὲς ἐκδηλῶν. Ὁ δὲ ἅγιος τῇ συνοχῇ ἐπιμειδιάσας αὐτοῦ, «Λέγε, ὦ οὗτος», ἔφη, «τί ἄραγε ἠγγέλται. Πότερον τοῦ λαληθέντος καινότερον»; Ὁ δέ, «Τί ἂν εἶη γε ἄλλο ἢ τοῦ ζῆν ἀπαγαγεῖν σε διενοήθησαν καὶ τὸν προσόντα οὐκ ἀφαιρῆσαι πλοῦτον καὶ τοὺς σοὺς ἀθλίους ἀπερημῶσαι παῖδας, εἰ μὴ τῷ
440 θελήματι τοῦ κρατοῦντος εὐθὺς νῦν ὑπέξειας»; Ὁ δὲ ἅγιος εἶτα, «Τί τοῦτο»; ἔφη «γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελευσόμαι αἰθῆς εἰς γῆν, ἀφ' ἧς τὸ πρῶτον ἐλήφθην»· ἔστι δὲ δυνατὸς ὁ
268ν τῶν ὄλων Θεὸς καὶ δεσπότης, ὅς μοι μηδὲν | ἔχοντι τὸ κατ' ἀρχὰς τὸν τοιοῦτον ἐδωρήσατο πλοῦτον, καὶ τοῖς ἐμοῖς παισὶ, τοῖς αὐτοῦ δούλοις,
445 οὗς αὐτῷ ἀνατέθεικα, παρασχεῖν ἀνθ' ἑνὸς ἑκατονταπλασίου. «Ὅθεν μῆτε σοί, μῆτε ἄλλῳ τινὶ περὶ τῶν ἐμῶν μελέτω παίδων».

Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα διεξήκει, φθάνουσιν οἱ δῆμιοι, μεθ' οὗς ὁ δικαστῆς σὺν ὄχλῳ πολλῷ, καὶ τῆς φρουρᾶς τὸν ἅγιον ἐξαγαγόντες τὴν τοῦ κρατοῦντος αὐτῷ διασαφοῦσιν ἀπόφασιν. Εἶτα κολακεύειν αὐτὸν ἀρξά-
450 μενοι ἐφ' ὧραν ἱκανὴν ἐπέμενον παρακαλοῦντες συνελθεῖν τῷ ἑαυτῶν θελήματι. Ὁ δικαστῆς δὲ μάλιστα σὺν δάκρυσιν αὐτῷ περιπλακεῖς, «Πείσθητί μοι», ἔλεγεν, «ἐνδοξότατε Μιχαήλ, καὶ μὴ οὕτω τὸ ζῆν ματαίως ἐθελήσειας ἀπολέσαι καὶ τοὺς σοὺς παῖδας ἐν ὀρφανίᾳ καὶ τῶν ἐνόνητων ἐρήμους καταστήσαι». Ὁ δ' ἀδαμάντινος τὴν ψυχὴν ἐκεῖνος
455 καὶ τῷ ὄντι μακάριος, «Μὴ σοι μελέτω, ὦ δικαστά, περὶ τῆς ἐμῆς», ἔφη, «ζωῆς, μῆτε τῶν ἐμῶν παίδων· ἔστι γὰρ παρὰ τῷ Ὑψίστῳ ἢ αὐτῶν φροντίς, τῷ τῶν ὄλων βασιλεῖ καὶ Θεῷ, τῷ τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου ταμίᾳ, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Ἐγὼ δ' ἴσθι, καθάπερ σοὶ καὶ πρότερον συν-

427 μεγαλωσύνην cod.

433 εὐχαριστίας cod.

434 καταιονεῖτο: debebat

esse καταιονεῖτο

444 αὐτοῦ cod.

445 ἑκατονταπλασίῳ cod.

447 διεξίει cod.

426 Ps. 29 (30), 2

426-429 Ps. 70 (71), 21-22

διαλεξαμένῳ πολλάκις εἶπον, ὡς προθύμως ἀποθανεῖν ἔχω ὑπὲρ Χρι-
 460 στοῦ τοῦ Θεοῦ μου, τῆς ὄντως ἀληθείας, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ μυριάκις, ὡς
 εἶπεῖν, εἴπερ γε ἦν τῇ φύσει ταύτῃ ἐνὸν τῇ ἡμετέρῳ).

269r Ταῦτα ὁ δικαστὴς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἀκούσαντες | καὶ τὴν ἀλω-
 πεκῆν καὶ ὑπόκρισιν ἀποθέμενοι καὶ λύκοι ἐξαίφνης γεγονότες ἀνήμεροι,
 χεῖρας ἀνοσίους ἐπιβάλλουσι τῷ ἁγίῳ. Καὶ οἱ μὲν βιαίως εἶλκον αὐτόν,
 465 οἱ δὲ κατόπιν μαστίζοντες καὶ ἅπαν κακίας εἶδος ἐπιδεικνύμενοι οὐκ
 ἔπαυσαν, μέχρῃς οὐ εἰς τὸν τῆς σφαγῆς ἔφθασαν τόπον. Κἀνταῦθα δὲ τῷ
 δημίῳ δεδεσμημένον ἀσφαλῶς ἐκδόντες τὸν ἅγιον, περιέστησαν ἅπαντες
 οὗτοι θήρεσιν ἐοικότες ἀγρίοις, μυριάς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας ἐκχέοντες.
 Ὁ δὲ ἅγιος προσευχόμενος καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ἔχων πρὸς Θεὸν ὀφθαλ-
 470 μούς, τὴν ἁγίαν καὶ αὐτοῖς ἀγγέλοις αἰδέσιμον κεφαλὴν ἀπετμήθη.
 Ἔχων δὲ τὰς χεῖρας εἰς τοῦμπροσθεν ἰσχυρῶς δεδεσμημένας, ἅμα τῇ
 τοῦ σώματος πτώσει εὐρηται ταύτας λελυμένους καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνί-
 σχων αὐτάς, ὡς ὁ πάλαι Μωσῆς τὸν νοητὸν τροπωσάμενος Ἀμαλήκ.
 Τὸ δὲ ἔρηθὲν ἀνήμερον πλῆθος, μηδ' οὕτω κόρον ἐσχηκὸς τῆς κατ' αὐτοῦ
 475 λύσεως, καὶ τὸ τίμιον αὐτοῦ σῶμα πυρὶ παραδεδώκασιν, ἵνα μὴ τι τῶν
 λειψάνων αὐτοῦ τυχὸν περισωθεῖη.

Ταύτῃ τοι, ὁ καλὸς, σύ, τὰ πάντα, Μιχαήλ, τέθνηκας τῷ παρόντι
 φθαρτῷ κόσμῳ ὑπὲρ Χριστοῦ προθυμώτατα τὸν δρόμον τὸν τῆς μαρτυ-
 ρίας σου τετελεκῶς καὶ τὴν πίστιν τετηρηκῶς, ὁ ἦδδς τὸν τρόπον καὶ
 269v τὴν γνώμην ἡδύτερός τε καὶ χαριέστατος· | ὁ τοῖς κοσμικοῖς μὲν ἅπα-
 481 σιν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀγαθοῖς πεπτωσεν, τοῖς θείοις δὲ κἀν τῷ τέλει
 μάλιστα τὴν ψυχὴν λελαμπρυσμένος· ὁ φύσει μὲν τὸ φρόνημα μέγας,
 κατὰ χάριν δὲ τὴν θείαν γνώσιν μέγιστος ἀναφανείς, ὁ καλοκαγαθία σὺν
 σπουδῇ πρὸς ἅπαντας ὁμοίως κερημένος καὶ χαριέντως ἐν τάχει ἅπα-
 485 σιν τὸ δυνατὸν ἐπαρκῶν· ὁ πρότερον εὐψύχιος καὶ γλυκύτατος φίλος, νῦν
 δὲ δεσπότης ἡμέτερος καὶ τῆς οἰκουμένης πάσης φωστὴρ ἀνέσπερος τῇ
 πρὸς Θεὸν παρρησίᾳ τε καὶ ἐγγύτητι. Τὴν μίαν τρισήλιον, ὑπερουσίον
 τε καὶ ἀναλλοίωτον θεαρχίαν, τὴν ἀπερινόητον καὶ τρισάκτινον αὐγὴν
 τε καὶ ἔλλαμψιν, ἣτις τριάς μὲν ἐστίν, ἀλλὰ γε καὶ ὑπὲρ τριάδα καὶ ὑπὲρ
 490 πᾶν πλῆθος τε καὶ ἀριθμὸν ἅπαντα συνεπινοεῖται· οὐκ οὖν, οὐδὲ τῷ παντὶ
 συνεπάγεται πλήθει, ὅπως καὶ τοῦ ἐνὸς ἐν μετοχῇ εἶη· πόρρω γὰρ τοῦτο

462-463 ἀλωπεκῆν cod.

468 θήρεσιν: debebat esse θηρῶν || ἐοικότες ἀγρίοις cod.

478 προθυμώτατα cod.

483 καλλοκαγαθία cod.

459-460 Act. 21,13-14

473 Ex. 17,8-16

478-479 2Τι. 4,7-8

τῆς ἡμετέρας ἐννοίας, ἀλλὰ παντός γε πλήθους ὑπερεξήρηται. Καὶ οὐ μετέχει τοῦ ἑνός, ἀλλ' αὐτὴ ἐστὶν ἀτεχνῶς τὸ ἀκατάληπτον πάντη ἔν, τὸ πάσης ἀπλότητος ὑπερεπέκεινα, μάλιστα δὲ καὶ ὑπὲρ πᾶν ἐν καὶ
 495 μονὰς ἀδιαίρετος ὑπὲρ πᾶσαν μονάδα· διὸ καὶ οὐχ ἐν καὶ οὐ μονὰς, οὐχ ὅτι ὑποδεεστέρα ἐστὶ τοῦ τε ἑνός καὶ μονάδος, ἀλλ' ὡς ἀπειράκις ἀπείρωσ ὑπερεξήρημένη τῶν ἀντιδιηρημένων τῷ πλήθει ἑνός τε καὶ μονάδος. Μονὰς μὲν δὴ ἀδιαίρετός ἐστι κατὰ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, ἦτοι θεότητος,
 270r τριὰς δὲ | κατὰ τὰς ἐμφαινόμενας αὐτῇ φυσικὰς ιδιότητας, αἵπερ καὶ
 500 ὑποστάσεις καὶ πρόσωπα λέγονται Πατὴρ δηλονότι καὶ Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα τὰ τοιαῦτα. Ὁ μὲν αἴτιον, ὁ Πατὴρ δήπου, τὰ δ' αἰτιατά, ὁ Υἱὸς δηλαδὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἅμα τῇ φύσει ὡς γε τὰ πρὸς τι, εἰ καὶ πάντη τὸν καθ' ἡμᾶς φυσικὸν ἐκπέφευγε ταῦτα λόγον. Οὐ γάρ ποτ' ἂν ἐπινοηθεῖ πατὴρ ἄνευ υἱοῦ καὶ πνεύματος, ὡς μηδὲ νοῦς ἄνευ ἐνδιαθετού
 505 λόγου, ἀλλ' οὐδ' αἴτιον ἄνευ τῶν ὧν ἐστὶν αἴτιον· καὶ τοῦτο λέγοιτ' ἂν ἴσως κἀπὶ τῶν δημιουργημάτων, ἀλλ' ἑτέρω γε τρόπῳ. Τὸ μὲν γὰρ φυσικὴ τίς ἐστὶν ἔνδον προαγωγή καὶ πηγαία τις ἀκατάληπτος ἐκβλυσίς, ἐπὶ τῆς μιᾶς δηλαδὴ καὶ πάντη ἀμερίστου θεότητος, αἰδιός τε καὶ ἀπερινόητος, τὸ δὲ ποιητικὴ τε καὶ δημιουργικὴ καὶ ὑπὸ χρόνον τε καὶ δι'
 510 ἀγαθότητα.

Ταύτη τοίνυν τῇ τρισσοφαεῖ αἴγλῃ τε καὶ λαμπράδι, τῇ ὑπερουσίῳ μιᾷ καὶ ἀμερεῖ παριστάμενος θεότητι, τῷ πρώτῳ καὶ ἀκροτάτῳ φωτὶ δηλαδὴ, ᾧ μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ θεϊότατε Μιχαήλ, καὶ ταῖς ἐκείθεν ἀκτίσι τρανώσ ἐλλαμπόμενος καὶ φῶς δεύτερον τῇ μεθέξει χρημα-
 515 τίζων, πανθαύμαστε, διαπορθμεύοις ἂν καὶ ἡμῖν τοῖς σοῖς δούλοις ἀκτίνα χάριτος ταῖς πρεσβείαις σου· ἔχεις γὰρ ὅτι πολλὴν παρρησίαν πρὸς
 270v αὐτὸν τὸν παντάνακτα τῶν ὄλων | Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ὑπὲρ οὗ προθύμως τὸ αἷμα ἐξέχεας, γενναϊότατε. Εἰρήνην βαθεῖαν ἄνωθεν ἐπι-
 καταπεμφθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ τῶν χριστιανῶν γένει δωρηθῆναι
 520 ἀνάκλησιν αἰτησαι, ἵν' ἐν χαρμονῇ ψυχικῇ τὴν σὴν διηνεκῶς φωτοφόρον ἐορτάζωμεν μνήμην.

Ἄλλὰ, δεῦτε καὶ ἡμεῖς ἀδελφοί, ὅσοι φιλομάρτυρες καὶ τῷ ὄντι φιλόθεοι καὶ ταῖς τούτων ἀριστεταῖς ἐπικροτεῖτέ τε καὶ τοῖς παλαίσμασι, τοῖς ἐπαίνοις ὡς ἄνθεσιν αὐτὸν καταστέψωμεν, τὸν ἐν τοῖς τοῦ Χριστοῦ
 525 μεγαλομάρτυσιν ὑπερεμπρέποντα, τὸν ἐν ἀθληταῖς γενναϊότατόν τε καὶ ἀκαταγώνιστον, τὸν τὴν Ἐκκλησίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν αἵμασιν οἰκείους καταλαμπρύναντα· τὸ τῆς πίστεως ἔρεισμα, τὴν καλλονὴν καὶ

514 ἀκτίσι cod.
 τῶνδτι cod.

515 ἀκτίνα cod.

518 βαθειαν cod.

522 τῷ ὄντι:

δόξαν τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἠγωνισμένων στεροῶς, τὸ τῶν δικαίων στε-
φάνωμα, ἀπάντων τε τῶν πιστῶν τὸ φαιδρὸν ἀγαλλίαμα καὶ κραταίωμα·
530 τὸν τῆς οἰκουμένης πάσης ἀνέσπερον φωστήρα, οὃ ἢ ἀκτὺς τῶν ἐπαίνων
ἀπ' ἄκρων γῆς ἕως ἄκρων αὐτῆς διελήλυθε· τὸ φωτανγὲς ἐνδιαίτημα
τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ λαμπρότατον καύχημα πάντων τῶν τῆς
'Εκκλησίας Χριστοῦ τροφίμων.

Ἄλλ', ὦ παμμέγιστε καὶ πανευκλεέστατε ἀθλητὰ καὶ πανάγιε
535 μάρτυς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἤδη ἐν μετοχῇ αὐλῶ τῇ μακαρία...

ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΤΡΟΠΑΡΙΩΝ

(Initia)

(Οι αριθμοί παραπέμπουν στις σελίδες τῆς μελέτης)

Α'.—Ἰωάννη Μόσχου, Ἀκολουθία τοῦ Μιχαήλ Μαυροειδῆ

- Αἴνεσιν Θεῶ προσέφερες ἅπαντον 253
 Ἀνέδραμες τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὰ ἄνω 246
 Ἀξιοθαύμαστε, μάρτυς, πάντα κατέβαλες 255
 Ἀπαντας ἐστήριξεν ὁ ἀθλητῆς 243
 Ἀπειρηκότες οἱ ἐχθροί, λόγοις ἀπωλείας 250
 Ἀπέρριψε πάντα τὰ τοῦ βίου ὁ μάρτυς σου 242
 Βαρβάρων τὸ φρόγαγμα τῇ σῆ καρτερία 238
 Γεώδους φρονήματος οὐδόλως μετέχων 252
 Δόξα σοι, βασιλεῦ, Χριστέ σωτῆρ 240
 Ἐβλεπεν αὐτὸν τὸν δῆμιον 253
 Ἐλκει τοὺς πιστοὺς πρὸς εὐφημίαν 252
 Ἐγα Κύριον ἀνυποστόλως ἀνεκήρυκτες 256
 Ἐξέλαμψας ὄντως ἐν τοῖς νῦν χρόνοις 238
 Ἐ μνήμη σου θυμηδίας ἡμῖν πάσης πρόξενος 246
 Ἐ πλατυτέρα οὐρανῶν 251
 Ἰσχυνας, Μιχαήλ, ἀπογόνους τῆς Ἄγαρ 240
 Θηρεῦσαι σε ἔσπευσεν ὁ πονηρὸς 241
 Ἴδε εὐπρεπῆς ἐγὼ πρὸς τὴν ἀθλησιν 253
 Ἰδόντες σε ἐναθλοῦντα γενναίως 245
 Ἴθνον, ἀγνή, πρὸς τρίβους εὐθείας με 254
 Ἰλεων ἀπέργασαι, μόνη ἀγνή 244
 Ἰσχύν σοι ἄνωθεν Χριστὸς 250
 Λύμης πάσης καὶ φθορᾶς 246
 Μεγάλως ὁ δόλιος ὠπλίσθη 242
 Μελέτην ποιούμενος τοῦ θείου φόβου 245
 Νεανικῶς τὸν δυσμενῆ καὶ τοὺς ὑπηρέτας 251
 Νενίκηκας, πάντιμε, ὀλοτελῶς τὸν ἀρχέκακον 241
 Νενικημένοι οἱ ἐχθροὶ ᾤοντο 250
 Νομίμως ἐνήθλησας τῷ τοῦ δεσπότητος ἔρωτι 245
 Ὁ ζῆλός σου μέγιστος πρὸς τὸν δεσπότην 241
 Ὁλόφωτον εἴργασαι τὴν σὴν ψυχὴν 244
 Ὁ μάρτυς ὁ ἐνδοξος ἐν τῷ σταδίῳ ἐστὼς 240
 Πάντες σε οἱ πιστοὶ γεραίρομεν 239
 Πόλιν καὶ πατρίδα, μάρτυς, καταλιπὼν 255
 Πέουσαν ζωὴν ἠλλάξω, θεσπέσιε 253
 Ρῆσεις προφητῶν σε, Θεοτόκε 252
 Στολὴν τὴν τοῦ σώματος οἱ θῆρες 251

- Σώματος ἠφείδῃσεν καὶ τῆς ζωῆς 244
 Τάγματα δαιμόνων τὰ πονηρὰ 244
 Ταῖς βαφαῖς τοῦ σοῦ αἵματος, ἀθλητὰ 243
 Τὴν ἄχραντον δέσποιναν καὶ μόνην μητροπάρθενον 245
 Τὴν ἱερὰν σου τιμῶντας, μάρτυς, νῦν ἄθλησιν 255
 Τὴν σταθρὰν σου, μάρτυς, ὁμολογίαν 254
 Τὸν ἀληθῆ τῆς εὐσεβείας μάρτυρα 246
 Τὸν βίον σου ἅπαντα καλῶς τῷ τέλει 241
 Τὸν δρόμον ἐξήρυσας τοῦ μαρτυρίου 244
 Τὸ σῶμα τὸ γήινον πρὸς τεφρωθῆναι 238
 Τοῦτον τὸν νέον μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ 247
 Τὸ χαῖρέ σοι, δέσποινα, ὁ Γαβριὴλ προσεκόμεσε 242
 Τῶν ἀγίων μαρτύρων τὸ σταθρὸν φρόνημα 239
 Τῶν ἀσεβούντων ἡ λύσσα κατὰ σοῦ 254
 Τῶν θείων χρησμῶν ἡμεῖς τὸ πέρας 243
 Ὑπέστης τὸν θάνατον γενναίως 242
 Χαῖρε ἡ πρὸς Θεὸν μεσίτις 240
 Χορὸς ἀγγελικὸς, δῆμός τε τῶν μαρτύρων 239
 Χωρήσαντα κατὰ σοῦ τὸν πολέμου 246
 Ὡς ἐραστὴν σε τοῦ Χριστοῦ 250

B.—Μανουὴλ Κορινθίου, Ἀκολουθία τοῦ Μιχαὴλ Μαυροσιδῆ

- Ἀγγέλων τὰ τάγματα πανηγυρίζουσι 443
 Ἄγιον σε νόον ὑπερέτερον 446
 Ἀθλητῶν ἐγκαλλώπισμα καὶ μαρτύρων ἀγλάισμα 438
 Ἀθλοφόρε Κυρίου, Μιχαὴλ παναιοῖδιμε 439
 Ἀνευδότως ὁ γενναῖος Μιχαὴλ 447
 Ἀρρήτου δόξης ὁ κλεινὸς Μιχαὴλ 452
 Βοήθεια σὺ γενοῦ μοι 450
 Δεῦτε τῶν πιστῶν αἱ χορεῖαι 438
 Εἰς τὴν ἄνω φωταυγῆ μετοίκησιν 439
 Ἐν Θεῷ δυνατούμενος Ἰησοῦ 437
 Ἐν σταδίῳ ἰστάμενος, Μιχαὴλ 437
 Ἐξήρθησας ὥσπερ ὁδὸν ἐκ Θράκης 450
 Εὐδύχωρος τῶν χαρίτων λειμῶν 449
 Ἡδύ μοι καὶ χάριεν 444
 Ἡ ἐν γῆ βιοτὴ σου περιδοξος 440
 Ἡ θεία λαμπάς, χαῖρε 454
 Ἡ λαβὶς ἦν Ἡσαίας προεώρακεν 447
 Ἡλίου μὲν ἔργον τὸ τὴν κτίσιν πᾶσαν 442
 Ἡ φωταυγῆ σου καὶ εὐσημος 457
 Ἡ χάρις, παμμάρκα, ἐν τῇ θείᾳ ψυχῇ σου 453
 Ἰέρυσας σεαυτὸν τῇ θελήσει 449
 Ἰερὺ Χριστὸν τὸν ἐμπαγέοντα 445
 Ἰλεων σαῖς ἰκεσίαις ἐναπέργασαι 447
 Ἰλὸν ἐκτινάξας σου νοὸς 448
 Ἰσχύι τοῦ σταυροῦ συμφραξάμενος 443

- Κατέκρωας τόκω σου τῷ θείῳ 445
 Λαμπρότατον τρόπαιον ἐγείρας 453
 Λιμὴν μοι ἐμφάνηθι τῷ δούλῳ σου 448
 Μαρτυρικοῖς ὠραίσμασι κατεποικίλας σαντὸν 440
 Μεγαλειά σοι ὁ μόνος δυνατός 446
 Μετ' αἰκισμὸν καρτερικῶς 452
 Ναμάτων τῆς χάριτος τοῦ θείου Παύλου 444
 Νυμφοστολίζεται λαμπρῶς 452
 Ὁλβου τε καὶ δόξης τῆς προσκαίρου 454
 Ὁ μάρτυς σου, Κύριε, ἐν τῇ ἀθλήσει αὐτοῦ 442
 Ὁ παντοκρατορικῇ δεξιᾷ συνέχων 450
 Ὅτε σε ὡς θῆρες ἀπηρεῖς 436
 Ὅτε τὸ στερεὸν τῆς σῆς ψυχῆς 436
 Οὐ ξίφος, οὐ πῦρ οὐδ' αἰκισμοὶ 457
 Ὅχημα χαίρει τηλανγές 453
 Περίδοξος ὄφθη σου ὁ βίος 448
 Ρημάτων σου πρόρρησις ἡ θεία 454
 Ῥῆσεις προφητῶν καὶ θεῖα αἰνύματα 456
 Ῥοαῖς τῶν ἄγλων σου αἱμάτων 445
 Ῥοαῖς τῶν σεπτῶν καὶ θείων αἱμάτων σου 455
 Σταγόνα μοι χάριτος 443
 Σταυροῦ συμφραξάμενος τῇ πανοπλίᾳ 448
 Συνέλεθε τῶν πιστῶν ἡ πληθὺς 449
 Σὺ πάντων ἠλόγησας, σοφὲ 457
 Τὰ πέρατα σήμερον ὡς ψάλλει 444
 Τεῖχος ἀπόρητον, μάρτυς, γενοῦ 441
 Τὴν ἐπὶ γῆς εὐκλειαν ἀποσεισάμενος 439
 Τὴν κτίσιν ἠγάσας τῷ τόκῳ σου 449
 Τῆς Ἐκκλησίας τὸ κλέος καὶ μέγα ἔρεισμα 441
 Τῆς Τριάδος τῷ φέγγει τῷ νοητῷ 446
 Τῆς τρισσοφαοῦς καὶ μᾶς θεότητος 455
 Τὸν ἀθλητὴν τοῦ Κυρίου δεῦτε τιμῶμεν 441
 Τὸν ἀθλητὴν τοῦ Κυρίου Μιχαὴλ 456
 Τῷ θείῳ τοῦ Πνεύματος φωτὶ 456
 Τῶν σῶν αἱμάτων τοῖς ῥέθροις 450
 Ὑλης κοσμικῆς καταφρονήσας 445
 Ὑλης κοσμικῆς ὑπεραρθεῖς αἵματι 437
 Ὑλης κοσμικῆς ὑπεραρθῆναι τὸν νοῦν 453
 Ὑπεδέδεκτο Κύριος ἀγκάλαις θεαίαις 444
 Χαρμοῆς ἐνθέου, μάκαρ, ἐπληρώθη 447
 Ὡς ἀγαθὴ τὸν ἀγαθὸν λόγον 452
 Ὡς θεολαμπῆς ἥλιος ἐξέλαμπεν 455

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Η

Εἶχε ἤδη ἐκτυπωθεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς μελέτης αὐτῆς, ὅταν ὁ θεολόγος καθηγητῆς κ. Βασ. Λαδόπουλος μὲ πληροφόρησε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ φορητῆς εἰκόνας τοῦ νεομάρτυρα Μιχαὴλ Μαυροειδῆ τοῦ Ἀδριανουπολίτη στὸν ἐνοριακὸ ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὸν Ταῦρο Ἀττικῆς. Οἱ εἰκόνες τοῦ ναοῦ αὐτοῦ προέρχονται ἀπὸ τὰ κειμήλια τῶν προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς τοῦ 1922. Ἔχουν μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀττάλεια, τὰ Βουρλά ἢ τὴ Σμύρνη. Ὅπως διαπίστωσα, ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ Μαυροειδῆ εἶναι τοποθετημένη στὸ νότιο τοῖχο τοῦ ναοῦ. Δὲν εἶναι γνωστὸ ἀπὸ ποιά ἀκριβῶς Μικρασιατικὴ πόλη προέρχεται. Ἔχει διαστάσεις 1,02 x 0,625 μ. Ὁ ἅγιος εἰκονίζεται νέος, ὀλόσωμος, μέσα σὲ ἀψιδωτὸ ἀρχιτεκτόνημα. Φέρει τὴν ἐπιγραφή: *Ο ΑΓΙΟΣ ΜΑΥΡΟΔΗΣ Ὁ Ἀδρ|πολίτης*. Κάτω δεξιὰ ἡ χρονολογία καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγιογράφου: *1919/Χεῖρ Μ. Γ. Ζωγράφου*. Ἡ εἰκόνα εἶναι λαϊκῆς τεχνοτροπίας καὶ ἐκτέλεσης (βλ. τὸν ἐκτὸς κειμένου πίνακα, σ. 771) καὶ κατασκευάστηκε τρία μῶλις χρόνια πρὶν τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, εἶναι ὅμως ἡ μόνη μέχρι στιγμῆς γνωστὴ εἰκονογραφικὴ παράσταση τοῦ ἁγίου. Στὸ κεφάλαιο τῆς μελέτης μου αὐτῆς γιὰ τὸν ἐορτασμὸ τῆς μνήμης τοῦ νεομάρτυρα ἔγραφα ὅτι δὲν εἶναι γνωστὸ τίποτε γιὰ εἰκονογραφικὲς παραστάσεις τοῦ Μιχαήλ, καὶ κατέληγα μὲ τὰ ἑξῆς: «Πιθανότατα καὶ σήμερα σὲ κάποιους ναοὺς ἢ ἰδιωτικὲς συλλογὲς θὰ λανθάνουν εἰκόνες τοῦ ἁγίου. Οἱ Ἀδριανουπολίτες, μετὰ τὸν ξεριζωμὸ ἀπὸ τὴν πατρίδα τους, ἀναμφισβήτητα μαζί μὲ τὰ ἄλλα ἱερά καὶ οἰκογενειακά τους κειμήλια θὰ μετέφεραν καὶ εἰκόνες τοῦ πολιούχου τους νεομάρτυρα» (βλ. «Θεολογία», τόμ. 54, 1983, σελ. 813). Ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπισήμανση τῆς εἰκόνας αὐτῆς ἐπαληθεύει τὴν παραπάνω εἰκασία μου (ἡ εἰκόνα αὐτὴ δὲν φαίνεται βέβαια νὰ ἔχει μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολη, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ κάποια ἀπὸ τὶς προαναφερθεῖσες Μικρασιατικὲς πόλεις, ὅπου ἀσφαλῶς θὰ τιμοῦσαν καὶ θὰ ἐόρταζαν τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου). Τὴ λαϊκὴ προέλευση καὶ τεχνοτροπία τῆς εἰκόνας αὐτῆς ἐπιβεβαιώνει καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ νεομάρτυρας ἀναγράφεται μόνον μὲ τὸ ἐπώνυμό του (καὶ μάλιστα ἐλαφρὰ παραποιημένο), Ὁ ἅγιος Μαυροδῆς, ἐνῶ ἔχει ἐξαφανισθεῖ τὸ βαπτιστικὸ του ὄνομα «Μιχαήλ», πράγμα ἀκριβῶς ποὺ συμβαίνει στὰ λαϊκὰ συναξάρια του ποὺ ἔχουν δημοσιεύσει ὁ Γ. Λαμπουσιάδης καὶ ὁ Γ. Κωνσταντινίδης (βλ. ὁ.π., σελ. 804-810). Ὅφειλό νὰ εὐχαριστήσω καὶ ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ τὸν ἐφημέριο τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ταύρου π. Δημήτριο Τζανάκη γιὰ τὴν πρόθυμη ἐξυπηρέτηση καὶ συγκατάθεσή του γιὰ τὴ μελέτη καὶ φωτογράφηση τῆς εἰκόνας αὐτῆς.

ελασσε ^{το} εσε, ων μαθητων ορατων ^{αυτων}
 ων αδερην ^{αυτων} εμπεριόμολοιαν. χοροι υποδεχασαι δ' ηδη
 εμπεριενεβαλλοντο οσσε φορεα λ' αποτασσοι σε φοδ' αμω
 εφ' αυτου γορ εν' ελασε ποσ' αντεωι τω ανθρωπω. σιασιν
 τε εσο ^{το} χα. ρος. ταν ουμ' ον θα ακληαυτ'
 ρου ασσ' εσσην ^{αυτων} ασσ' ηρ' ασσ' εσσησ ^{αυτων} ον' αψησιν ^{αυτων} αμω τις πορ
 οφελει ωμ' πριττον ομ' ωι με. παθουσ' ας τον φρονωσ' α
 δαιμοντα ον' οντε ρι φροσ' ον' κ' ον' οδ' αμωσ' οδ' ομωσ' η δω
 μησουσν. **Κ** ζιοσιν ματε εμω τις πησ' ατ' εμω ^{αυτων} ον' ον' οδ'
 βαρβαρ' εσσοσ. ημωσ' ηδ' αμωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} εδαιμονων. η ^{αυτων}
 ιοσμη ^{αυτων} τυτ' ον' ον' ον' οδ' τ' οσσι. σιοπ' εζομσος ^{αυτων} μακαρην
 ον' κ' ον' οσσ' ομωσ' ηδ' αμωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} απ' αμωσ' ον' ον' οδ'
 αψησιν. καμ ^{αυτων} σαπροσ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ'
 μωσ' ετ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ^{αυτων} π' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 β' ον' ον' οδ' μαρτε ^{αυτων} τι φωσ' ερα. τον κριτωσ' εζι ^{αυτων} λουμωσ' ηδ' οφρ' ατε
Ο λιν η πατριεσ ^{αυτων} μαρτε ^{αυτων} κατ' αλιπ' ον' ον' οδ' οσα ^{αυτων} αχ ^{αυτων}
Κ ρου ^{αυτων} ιερων σακλητα ^{αυτων} νεροισοισ. ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 μηλοσ' ε και ημ' ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε
 ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε
 ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}
 ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων} ον' ον' οδ' ομωσ' ηδ' οφρ' ατε ^{αυτων}

Κώδ. Par. Gr. 1295, φ. 319r.
 Το τέλος τής 'Ακολουθίας του Μιχαήλ Μαυροειδή του 'Αδριανουπολίτη,
 όπου και ή σημείωση για τὸ συντάκτη της 'Ιωάννη Μόσχο
 και τὸν 'Ιουστίνο Δεκάδιο.

ἵνα ἐπιτελέσῃς ἐν τῷ ἴδιῳ ὄνειδος τῶν ἀνθρώπων
 ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου. ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου
 ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου
 ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου. ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου
 ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου
 ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου. ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου

Καὶ ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.

Καὶ ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.

R3

ἀποστολὴ σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν
 ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου. ἵνα ἴσῃς
 ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ καὶ οὐκ
 ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου. ἵνα ἴσῃς

Καὶ ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.

Καὶ ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.
 ἵνα ἴσῃς ὅτι ἡ ἀποστολή σου ἐστὶν ἐκ τῆς οὐρανοῦ
 καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀποστολή σου ἡδὲ τῶν ἀγγέλων σου.

Κοδ. Μονῆς Ἰβήρων 512, φφ. 164v-165r. Ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀκολουθίας πρὸς συνέταξε ὁ Μανουὴλ Κορνίλιος (τὸ κείμενο αὐτόγραφο) γιὰ τὸν Μιχαήλ Μαυροσιδῆ τὸν Ἀδριανουπολίτη.

ἐπὶ τὴν ἐκείνην ἐπιστολὴν ἵνα ἴδῃς ὅτι
 οὐκ ἔστιν ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ
 ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ

Ἰνὰ ἴδῃς ὅτι ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ

Νὸν ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ

Ἐπεὶ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ

Καὶ ἐπεὶ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ

Ρεῖθε ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ

Τὴν ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ

Ὀρεῖθε ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ
 ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη
 ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ
 ἀλλὰ ἡ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἀλλὰ ἡ

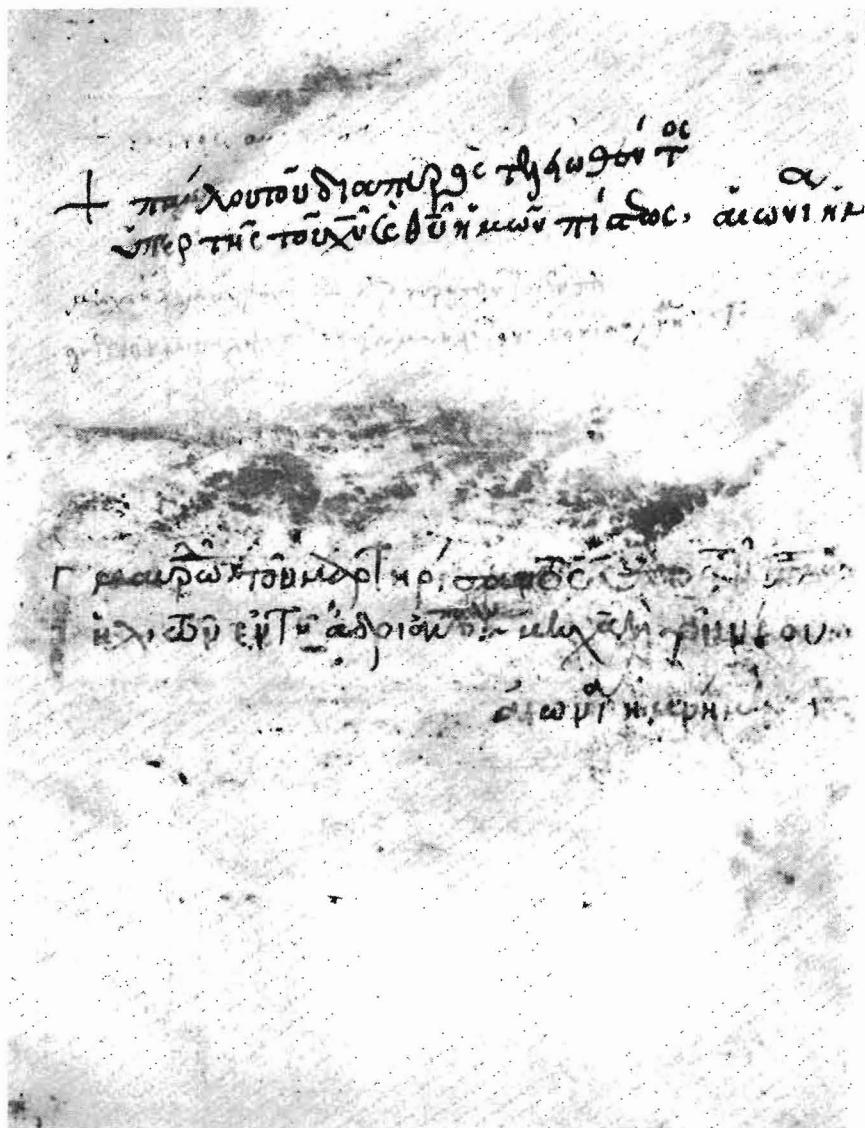
Κώδ. Μονῆς Ἰβήρων 512, φφ. 171ν-172ρ. Μανουὴλ Κορνθίου (αὐτόγραφο),
 Ἀκολούθια καὶ συναξάρια τοῦ Μεγαλῆ Μαρκοῦδῆ τοῦ Ἀδριανουπολίτη.

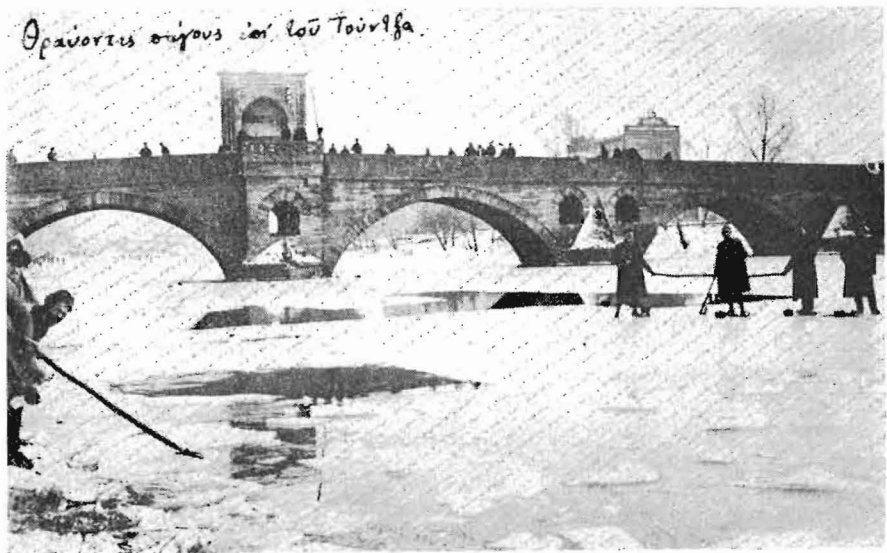

Κώδ. Μονής Κουτλουμουσίου 33, φ. 97r. Μνημονεύεται δύο φορές
 ὁ Μιχαὴλ Μαυροειδὴς ὁ Ἀδριανουπολίτης.

Ἡ Ἀδριανούπολη στὰ τέλη τοῦ 19ου αἰ.
Διακρίνεται καὶ κυριαρχεῖ τὸ ἐπιβλητικὸ τέμενος (τζαμί) τοῦ Σελίμ Β' (1566-1574),
κτίσμα τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάνου αὐτοῦ.

Ἡ γέφυρα τοῦ ποταμοῦ Τούντζα στὴν Ἀδριανούπολη.
Κάπου ἐκεῖ κοντὰ ἡ λαϊκὴ παράδοση τοποθετοῦσε τὸν τάφο
τοῦ πολιοῦχου νεομάρτυρα Μιχαὴλ Μαυροειδῆ.

Φορητὴ εἰκόνα (ἔτ. 1919) τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Μαυροειδῆ
στὸ ναὸ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ταύρου Ἀττικῆς.
Προέρχεται ἀπὸ τὰ κειμήλια τῶν προσφύγων τῆς Μικρασίας.